

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

FIZISKO PERSONU GODPRĀTĪBA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

BAKALAURA DARBS

Autors: Laura Mironova

Studenta apliecības Nr. Im17091

Darba vadītājs: lektors Gaidis Bērziņš

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā “Fizisko personu godprātība maksātnespējas procesā” tiek pētīts fiziskās personas maksātnespējas process. Darbā tiek apkopota un vērtēta informācija par fiziskas personas maksātnespējas procesa uzsākšanas priekšnoteikumiem, pienākumiem, ierobežojumiem, kā arī procesa izbeigšana. Maksātnespējas process ir domāts tikai labticīgām, godprātīgām personām, kuras ir nonākušas finansiālās grūtībās no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ un nav spējīgas apmierināt savas saistības pret kreditoriem. Tomēr, ne vienmēr godprātība tiek ievērota uzsākot maksātnespējas procesu, tā procesa laikā vai izbeidzot to, tāpēc darbā tiek apskatīti visi saistītie problēmjautājumi sakarā ar negoprātīgiem parādniekiem un tiek meklēti risinājumus, kā šo situāciju uzlabot un veicināt parādniekus būt godprātīgiem. Godprātības jēdziens nav nostiprināts nevienā maksātnespējas regulējošā tiesību normā, bet tas tāpat pastāv un tiek veicināts izpildei. Godprātība ir procesā iesaistīto personu rīcības un attieksmes īpašību kopums. Darba rezultātā tiek secināts, ka godprātība ir būtisks elements maksātnespējas procesā.

Atslēgas vārdi: maksātnespējas process, godprātība, parādnieks, kreditors, fiziska persona.

ANNOTATION

The Bachelor's thesis “Integrity of natural persons in insolvency proceedings” investigates the insolvency process of individual. The thesis summarizes the information relating to the natural persons responsible for determining whether it is to be complied with. The insolvency process is intended only for persons with good faith, honest and who are in financial difficulties due to circumstances beyond their control and are unable to meet their obligations to creditors. However, honesty is not always respected when the insolvency process is started, during or after the process, so all the problematic issues related to unkind debtors are discussed in the thesis, and solutions are sought to improve this situation and promote debtors to be honest. The concept of honesty is not enshrined in any insolvency law, but it does exist and is promoted for enforcement. Integrity is a set of actions and attitudes of the parties involved in the process.

Keywords: insolvency process, honesty, debtor, creditor, individual.

SATURS

Ievads.....	5
1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas priekšnoteikumi	8
1.1. Maksātnespējas procesa pazīmes	9
1.2. Maksātnespējas procesa finansējums.....	14
1.3. Maksātnespējas procesa cēloņi jeb godprātības prizma.....	15
2. Fiziskās personas pienākumi maksātnespējas procesā.....	21
2.1. Informācijas sniegšana.....	21
2.2. Ienākumu gūšana.....	23
2.3. Saistību dzēšanas plāna sagatavošana un izpilde.....	26
3. Ierobežojumi fizisko personu maksātnespējas procesā.....	29
3.1. Maksātnespējas likuma 130.pants.....	29
3.2. Maksātnespējas likuma 153.pants.....	30
4. Fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšana.....	35
4.1. Bankrota procedūras izbeigšana.....	35
4.2. Saistību dzēšanas procedūras izbeigšana.....	36
4.3. Fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas sekas.....	37
Secinājumi.....	40
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	41

IEVADS

Maksātnespējas process Latvijā tika ieviests 1996.gadā, tika pieņemts likums „Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju”¹. Lai arī likums bija spēkā desmit gadus, tajā nebija iekļautas fizisko personu maksātnespējas jautājumus regulējošas tiesību normas. Līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā radās pienākums piemērot spēkā esošās regulas, piemēram, Padomes 2000.gada 29.maija Regulu Nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām, kas saturēja noteikumus par pārrobežu maksātnespējas procesa norisi.² Tieši tad maksātnespējas procesa tiesiskajā regulējumā tika paredzēts paplašināt maksātnespējas subjektu loku. Likumprojektā tika iekļautas tiesību normas, kuras piemērojamas arī uz fiziskajām personām. Maksātnespējas likums stājās spēkā 2008.gada 1.janvārī³. Ja izvērtē statistikas datus, tad jāsecina, ka 2008.gada laikā tika ierosinātas tikai četras fizisko personu maksātnespējas lietas, bet pasludināts tikai viens fiziskās personas maksātnespējas process. 2010.gada 1.novembrī stājās spēkā pilnībā pārstrādāts Maksātnespējas likums. Likuma piemērošanas gaitā atklājās vairākas tiesību normu nepilnības, piemēram, maksātnespējas procesa ievērojamās izmaksas, administratora atlīdzības depozīts, gari norises termiņi. Daļēji tās tika novērstas ar vairākiem grozījumiem.⁴

Kopš fizisko personu maksātnespējas institūta ieviešanas Latvijā ir pagājuši desmit gadi. Tikai pēdējos gados, ievērojot lielo fizisko personu maksātnespējas procesa skaitu⁵, piemērotāji un iesaistītās personas, ir sākuši apzināties, ka tiesības īstenot fizisko personu maksātnespējas procesu nav piešķiramas katrai personai, kura formāli atbilst Maksātnespējas likumā noteiktajiem procesa subjekta kritērijiem.

Bankrota tiesību attīstības pirmsākumos tikai fiziskā persona varēja kļūt maksātnespējīga, jo pirmie uzņēmēji bija fiziskas personas – tirgoņi, kuri iepirka un pārdeva, arī ražoja un pārdeva. Attiecīgi pārdot varēja tikai gadījumā, ja bija no kāda iepirkta izejvielas vai gatavā prece. Attiecīgi parāds šai personai radās kā tirgotājam. Pirmās bankrota jautājumus regulējošās normas tika attiecinātas uz personām, kas veica uzņēmējdarbību – tirgojās ar mērķi gūt peļņu. Tomēr patēriņa palielināšanās noveda pie apziņas, ka maksātnespēja iespējama arī tādām personām, kuras nav tirgotāji, bet gan patērētāji. Parādu atlaišanas likumi tika piemēroti Romā, savukārt Anglijā 1705.gadā pirmo reizi parādās jēdziens godprātīgs parādnieks.⁶

¹ Likums „Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju. LV likums. Pieņemts 02.10.1996.

² Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām. Pieejams: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/90dc8de4-78ae-4b60-a292-915d12ee4a46/language-lv> [Aplūkots: 05.04.2019.]

³ Maksātnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 20.11.2007., Nr. 188.

⁴ Maksātnespējas likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=269517> [Aplūkots: 05.04.2019]

⁵ Statistikas dati. Pieejams: http://mkd.gov.lv/lv/publ_stat/67/ [Aplūkots: 05.04.2019.]

⁶ Padomu grāmata fizisko personu bankrots. Pieejams: <https://books.google.lv/books> [Aplūkots: 05.04.2019]

Maksātnespējas process Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas 1991.gada 3.decembrī, kad tika pieņemts likums Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu, netika radīts pilnīgi no jauna, bet tāpat kā LR Civillikums tika atjaunots. Līdz 1940.gadam maksātnespējas process Latvijā tika regulēts saskaņā ar 1903.gada Krievijas impērijas Tirdzniecības procesa likuma un Civilprocesa likuma 5.pielikuma Maksātnespējas lietas⁷ nosacījumiem. Arī 1903.gada Sodu likumā bija paredzēta atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem maksātnespējas lietās, piemērojot pat ieslodzījumu parādu cietumos, piemērojot sodu arī par mēģinājumu⁸. Padomju Latvijā maksātnespējas institūts neeksistēja, jo padomju sociālismā eksistēja tikai valsts īpašums. Likums Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu neregulēja jautājumus attiecībā uz fizisku personu maksātnespējas procesu, taču daži likumi tobrīd šādu institūtu paredzēja. Notariāta likums paredzēja ierobežojumu, ka par zvērinātiem notāriem nevar būt personas, kuras tiesa atzinusi par maksātnespējīgiem parādnikiem.⁹ Līdzīgi arī Latvijas Republikas 1937.gada Civillikums, Latvijas Republikas Advokatūras likums „Par bāriņtiesām un pagasttiesām”, Farmācijas likums, likums Par prakses ārstiem, likumā „Par zvērinātiem revidentiem”, Tiesu izpildītāju likumā bija ietvertas norādes uz maksātnespējīgu fizisko personu un personu ierobežojumiem ar šādu statusu.

maksātnespējas procesa attīstība ir šāda: no parādnieka nosacītas likvidācijas – nāves soda izpildes un/vai pārdošanas verdzībā līdz parādnieka maksātnespējas atjaunošanai. Tomēr jāsecina, ka parādnieku attieksme pret savu pienākumu atbildēt par saistību pienācīgu izpildi ir tikai pasliktinājusies. Būtu barbariski domāt, ka tas noticis tāpēc, ka ir zuduši miesas sodi par neatdotajiem parādiem, taču mūsdienās daudzi neievēro kredītdevēju aukli “Aizņemies atbildīgi”¹⁰. Konstatējams, ka iztrūkst personu godprātība pirms maksātnespējas procesa, tā laikā, un, izbeidzot procesu, kad personai piemērota saistību dzēšana, atbrīvojot personu no saistībām, atjaunojot maksātnespēju. Godprātība kā jēdziens nav nostiprināta nevienā maksātnespējas procesu regulējošā tiesību normā. Autore uzskata, ka tas ir procesā iesaistīto personu rīcības un attieksmes īpašību kopums un šo īpašību izvērtēšanas rezultātā jēdziens godprātība tiek papildīta ar konkrētu saturu.

Darba mērķis ir izpētīt fizisko personu godprātību maksātnespējas procesā un atrast risinājumus, lai procesa izpilde kļūtu godprātīgāka un vieglāka procesa ietvaros.

Darba uzdevumi:

1. aplūkot un analizēt fiziskas personas maksātnespējas procesa normatīvos aktus
2. veikt fizisko personu maksātnespējas procesa tiesu nolēmumu analīzi

⁷ Bukovskis V. Civilprocesa likums. V pielikums. Maksātnespējas lietas. Autora izdevums. Rīga, 1933. 511 - 546.lpp

⁸ Valsts tipogrāfija. 1903.gada 22.marta sodu likumi. 607.¹pants. 148.lpp

⁹ Notariāta likuma. LV likuma. 10.panta 2.punkts. Pieņemts 01.06.1993.

¹⁰ TV reklāma.

3. aplūkot un analizēt ārvalstu regulējumu maksātspējas procesa norisē
4. analizēt citu autoru viedokļus par fizisko personu maksātspējas procesu

Autore veicot pētījumu savā darbā izmantos salīdzinošo metodi, ar kuras palīdzību salīdzinās Latvijas normatīvos aktus ar ārvalstu regulējumu, kā arī izmantos analīzes metodi, lai pētītu gadījumus, kurā izpaužas parādnieku negodprātība. Darbā tiks pielietotas arī vēsturiskā metode, lai saprastu maksātspējas pirmsākumus un kā tie mainījušies, indukcijas un sistemātiskās analīzes metodes.

Darba struktūra sastāv no ievada, četrām galvenajām darba veidojošām nodaļām, katra ietver sevī vairākas apakšnodaļas, kā arī secinājumiem un darbā izmantotās literatūras saraksta, kopā no četrdesmit četrām lapām.

1. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA UZSĀKŠANAS PRIEKŠNOTEIKUMI

Maksātnespējas likums nosaka subjektu loku un paredz kritērijus, kuriem izpildoties, personai ir tiesības piemērot maksātnespējas procesu. Šie kritēriji ir iepriekš sagatavojami mājas darbi – pierādījumi, kā jebkurā civillietā, un, arī maksājumi- valsts nodeva un maksātnespējas procesa depozīts.

Fiziskās personas maksātnespējas procesu regulē Maksātnespējas likums un Civilprocesa likuma sevišķās tiesāšanās kārtība¹¹, papildus piemērojot citus civilprocesuālos principus. Būtiskākā atšķirība ar prasības tiesvedības ir tāda, ka par savām parāda saistībām persona pati ir ieinteresēta iesniegt savu maksātnespējas pieteikumu un tas, ka procesa pienākumu izpilde ir parādnieka personiska saistība.¹² Latvijā ir samērā īsi maksātnespējas procesa termiņi, tādēļ no citām Eiropas Savienības valstīm cilvēki šeit brauc realizēt savu saistību restrukturizāciju. Ņemot vērā to, ka Lietuvā maksātnespējas process norisinās vidēji 4-5 gadus, Lietuvas pilsoņi labprāt izmanto Latviju, lai īstenotu savus saistību restrukturizāciju. Starp procesiem sastopami gan reāli ārvalstu personu maksātnespējas procesi, gan arī dažādi modificēti, tas ir, fiktīvi, maksimāli pielāgoti, lai tie atbilstu Maksātnespējas procesa piemērošanas noteiktajiem kritērijiem.

Eiropas Savienības tiesību normās noteikts kritērijs, ka galvenais maksātnespējas process uzsākams tajā valstī, kur personai ir galvenais interešu centrs., tas ir, tā ir valsts, kurā persona regulāri pārvalda savas intereses¹³, kurā tai ir mājoklis, darba attiecības un arī saistības. Taču šis kā reiz nereti izrādās klupšanas akmens. Tiesa norāda, ka dzīvesvietas deklarēšana Latvijā, nodokļa maksātāja reģistrēšanas fakts, kā arī formāli gūti nelieli ienākumi, nepierādot pastāvīgo uzturēšanos Latvijā, nevar būt par pamatu atzinumam, ka personai šeit ir galveno interešu centrs.¹⁴ Tādējādi personas formāla atbilstība Maksātnespējas likumā noteiktajiem kritērijiem ne vienmēr nodrošina maksātnespējas procesa īstenošanu. Ar ārvalstu elementu maksātnespējas procesos saistītas arī citas izvērtējamas problēmas, piemēram, citu valstu kreditoru tiesību īstenošana maksātnespējas procesa dalībvalstī, mantas apzināšanas un atsavināšanas problēmas un citas, kuras šoreiz neiekļaujas izpētāmā darba tematikā.

Turpmāk darba gaitā autore izvērtēs būtiskākos maksātnespējas procesa kritērijus, kuri ir uzskatāmi kā strīdīgi uz turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

¹¹ Civilprocesa likuma 31.nodaļa. LV likums. Pieņemts 14.10.1998. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50500> [Aplūkots: 26.03.2019.]

¹² Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2016-01-01 Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/01/2016-01-01_Spriedums.pdf [Aplūkots: 26.03.2019]

¹³ Regulas Nr.2015/848 (2015. gada 20. maijs) 23.punkts un 3.panta 1.punkts EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) par maksātnespējas procedūrām (pārstrādāta redakcija) Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0848&from=DE> [Aplūkots: 26.03.2019.]

¹⁴ Rīgas apgabaltiesas nolēmums, lietas arhīva Nr.CA-250416/31

1.1. Maksātnespējas procesa pazīmes.

Parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šādām maksātnespējas procesa pazīmēm:

- 1) šai personai nav iespēju nokārtot parāda saistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš un parāda saistības kopā pārsniedz 5000 eiro;
- 2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parāda saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parāda saistības kopā pārsniedz 10 000 eiro.¹⁵

Autores ieskatā maksātnespējas pazīmes ir izvērtējamas un, iespējams, pieņemot grozījumus maksātnespējas likumā, papildināmas ar citiem personas finanšu stāvokli un attieksmi pret savām saistībām, raksturojošiem lielumiem.

Šāda maksātnespējas pazīme nav samērīga. Daļa personu maksātnespējas pazīmi "rada", lai apstākļos, kad persona vairs nevēlas maksāt, un ļoti retos gadījumos, kad tai vairs nav iespējams savas saistības segt, bet procesu tomēr būtu iespējams piemērot, tiek pieļauti maksājumu kavējumi, sasniedzot likumā noteikto maksātnespējas atzīmes sliekšni. Jau šajā stadijā iespējams vērtēt personu godprātību, taču no otras puses, ja konstatējama formāla atbilstība Maksātnespējas likuma normām, cits izvērtējums nav nepieciešams, un tam nav pamata maksātnespējas procesu personai nepiemērot.¹⁶ Autores ieskatā šajā normā iztrūkst frāzes, kas iekļauta iepriekš minētā panta otrajā punktā, un proti "sakarā ar pierādāmiem apstākļiem", par to tiks sīkāk pastāstīts darba turpinājumā. Jau tiesas stadijā būtu pienākums parādīt, ka no tās ienākumi nesedz izdevumus, turklāt izdevumi nav primārās nepieciešamība maksātnespējas procesā, būtu redzama personas nevērtēšana. Maksātnespējas pazīmes vērtē tiesa, tādējādi jau tiesas stadijā iespējams atklāt negodprātīgos parādniekus, taču patreiz tam traucē tieši nepilnīgas maksātnespējas pazīmes. Tādējādi maksātnespējas pazīmes būtu papildināmas ar kritērijiem, kas normas daļu "nav iespēju nokārtot" piepilda ar konkrētu saturu. Maksātnespējas pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina apstākļus uz kuriem pieteikums pamatots.¹⁷ Fiziskās personas vairumā gadījumu aprobežojas ar norādi, ka parāda apmērs ir maksātnespējas pazīmei nepieciešamajā apmērā un depozīta iemaksa ir veikta.

Maksātnespējas pazīme - saistību apmērs jāvērtē kopsakarā ar šīs pazīmes rašanās cēloni. Tātad, uzsākot maksātnespējas procesu, ir jākonstatē konkrēts brīdis, kurš ir uzskatāms par faktisko maksātnespējas sākuma brīdi. Tas viennozīmīgi nevar būt brīdis, kad persona izlemj uzsākt maksātnespējas procesu, bet brīdis, kad persona nav varējusi veikt ikdienas maksājumus, un nokārtot saistības pret kreditoriem pielīgtajā apmērā. Turklāt, lai persona uzsvērtu savu godprātību un nevēlēšanos radīt zaudējumus kreditoriem, šāds stāvoklis nevarētu turpināties ilgāk

¹⁵ Maksātnespējas likuma 129.panta pirmā daļa.

¹⁶ Civilprocesa likuma 363.²³panta otrās daļas 3. punkts. LV likums. Pieņemts 14.10.1998.

¹⁷ Turpat.

nekā divus trīs mēnešus. Minētais sasauca ar standarta kredītiestāžu kredīta līgumiem, kuros norādīts, ka gadījumā, ja persona neveic kredīta maksājumus ilgāk nekā divus mēnešus, kredītiestādei ir tiesības atkāpties no līguma un pieprasīt personai atmaksāt visu izsniegto aizdevumu.¹⁸ Savukārt AS Luminor banka līgumos noteikts pienākums saņemt ienākumus kredītiestādes norādītajā, kredītam piesaistītajā kontā, un gadījumā, ja kredītam piesaistītajā norēķinu kontā ienākumi netiek ieskaitīti 30 dienas, nekavējoties par to ziņot kredītiestādei.¹⁹ Šo līguma noteikumu izpilde motivē personas būt aktīviem gan savu tiesību realizācijā un savu pienākumu izpildē. Tāpat jāuzsver, ka atbildīgai personai, plānojot savu naudas plūsmu, jābūt plānam/stratēģijai, kā rīkoties ārpus ierastā situācijā. Pēc būtības naudas līdzekļu samazinājums, kas varētu liegt norēķināties ar kreditoriem turpmākos divus mēnešus, ir paredzams. Ir gan gadījumi, kad to paredzēt nevar, piemēram, pēkšņa slimība. Tas var rasties, gadījumos, ja personai ir palielinājušies izdevumi, piemēram, medikamentu, sadzīves priekšmetu iegāde, šādu saistību neizpildes ilgumu varētu uzskatīt par īslaicīgām finansiālām problēmām. Līdzīgi kā juridiskās personas maksātnespējas procesā pazīme ir parādnieka nespēja ilgāk kā divus mēnešus segt saistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš.²⁰ Kā iepriekš Autore norādīja, ka uzskata, ka saistību apmērs nav vienīgā pazīme. Ir jākonstatē, ka saistību izpildes nokavējums radies sagadoties apstākļiem, turklāt ne agrāk kā pirms sešiem mēnešiem. Līdzīgi kā tas ir Krievijas Federācijā, kad maksātnespējas pazīme tiek konstatēta, ja saistības pēc to izpildes termiņa iestāšanās nav segtas triju mēnešu laikā.²¹

Tādējādi konstatācijas nepieciešamība saskan ar nepieciešamību izvērtēt, kā personai, kura rīkojas godprātības ietvarā, iespējams sasniegt Maksātnespējas likuma normās norādītajai maksātnespējas pazīmei atbilstošu parāda saistību apmēru. Tāds apmērs var netikt segts tikai ārkārtas apstākļos, piemēram, darba spēju zuduma gadījumā, nelaimes gadījumu, kas novedis pie mantas – mājokļa, primārās nepieciešamības sadzīves priekšmetu zuduma, gadījumā, kad nepieciešama šo priekšmetu aizstāšana, noziedzīga nodarījuma rezultātā, kas personai nodarīts. Lielu ietekmi uz personas naudas plūsmu var atstāt dzīvesbiedra zaudējums vai ģimenes kā saimnieciskas vienības izjukšana, jo īpaši, ja saistības pret kreditoriem uzņemtas un maksātas kopīgi. Taču salīdzinājumā ar citām valstīm, mūsu maksātnespējas pazīmes sliekšnis ir pieņemamāks. Piemēram, maksātnespējas pazīme Lietuvā tiks piesaistīta minimālajai algai, nosakot, ka maksātnespējas pazīme iestāsies personai, ja tai ir nenokārtotas saistības 25 minimālo

¹⁸ AS SEB Banka kredīta līgums. Pieejams: <https://www.seb.lv/dokumenti-privatpersonam/seb-bankas-visparejie-darījumu-noteikumi> [Aplūkots 23.03.2019]

¹⁹ AS Luminor kredīta līgums. Pieejams: <https://www.luminor.lv/lv/privatpersonam/auto-kredits> [Aplūkots:23.03.2019]

²⁰ Maksātnespējas likuma. LV likuma. 57.pants

²¹Федеральный закон "О несостоятельности (банкротстве)" Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901831019> [Aplūkots: 23.04.2019]

mēnešalgu apmērā (EUR 13 750), jo no 2019.gada 1.janvāra minimālā alga Lietuvā ir EUR 550. Šāds maksātnespējas pazīmes sliekšnis ir pārlietu augsts.²², tādēļ Lietuvas pilsoņi vairāk, kā citu valstu pilsoņi izvēlas maksātnespējas procesu īstenot Latvijā. Krievijas Federācijas likums par maksātnespēju paredz maksātnespējas atzīmi 500 000 rubļu apmērā²³ Konvertācijas rezultātā tie ir EUR 7181,02.²⁴

Šobrīd judikatūrā ir nostiprinājusies atziņa, ka tiesai jāaprobežojas ar formālu maksātnespējas likumā norādīto maksātnespējas procesa pazīmju konstatējumu.²⁵ Ja persona ir maksātnespējas subjekts un attiecībā uz viņu tiek konstatēta maksātnespējas pazīme, tiesai ir jāpasludina maksātnespējas process, bet visu apstākļu, kas saistīti ar maksātnespējīgās personas mantas stāvokli, noskaidrošana atbilstoši Maksātnespējas likuma kompetencei, ir administratoram.²⁶

Autore secina, ka Maksātnespējas likumā noteiktās pazīmes nav izsmeļošas, lai maksātnespējas lietas izskatīšanas stadijā atklātu procesa negodprātīgos parādniekus. Autores ieskatā ir jāprecizē maksātnespējas pazīmes, tās piesaistot arī godprātības prizmai. Personas objektīvai maksātnespējas pazīmei vajadzētu sastāvēt no reālas nespējas norēķināties ar primāro pakalpojumu sniedzējiem un citiem maksājuma saistību kreditoriem, novirzot tam savus ienākumus, mantu, uzkrājumus. Autore uzskata, ka maksātnespējas pazīme personai ir radusies tad, ja personas finanšu plūsmā ir tāds notikums/darījums, darba zaudējums, plānotas peļņas atrāvums, veselības stāvokļa pasliktināšanās, apgādnieka zaudējums un citi, kuri nosakāmi kā cēlonis būtiskā nepieciešamībā veikt pieejamo finanšu resursu sadales pārrēķinu. Lai konstatētu šādu pazīmi, ir jāvērtē fiziskās personas naudas plūsma visā periodā kopš parāda saistību rašanās brīža, tagadējo trīs gadu perioda vietā. Tāpat nespējai samaksāt par pierādījumu jākalpo personas aktīvām darbībām parādu restrukturizācija pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Tās varētu būt kredīta brīvdienas, atmaksas grafika termiņu grozījumi, samazinot mēneša maksājumus, tāpat samazinot savas izmaksas, iespējams, arī iztikas līdzekļus. Ja personas personīgajos izdevumos nekas neizmainās, un persona joprojām turpina saņemt ikdienas preces un pakalpojumus līdzšinējā kvalitātē, bet pārtrauc maksājumu veikšanu kreditoriem, vai atsevišķiem kreditoriem, nevar tikt uzskatīts, ka persona ir godprātīga, un tās formālā atbilstība

²² Genes V. Law Firm in Lithuania - News: Lithuanian Law on Bankruptcy of Natural Persons. Pieejams. <http://www.ebn.lt/news-and-events/news/personal-bankruptcy-legal-regulation-in-other-countries-and-draft-law-in-lithuania/> [Aplūkots: 12.04.2019]

²³ Федеральный закон О несостоятельности (банкротстве)" Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901831019> [Aplūkots: 23.04.2019]

²⁴ Pieejams: <https://www.swedbank.lv/private/d2d/payments2/rates/currency> [Aplūkots: 09.04.2019.]

²⁵ Augstākās tiesas senāta 2013.gada spriedums lietā SPC-49/2013 Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/226448.pdf>

²⁶ Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 17.novembra spriedums civillietā Nr.C33517515

maksātnespējas pazīmes apmēram dod tiesības personai īstenot maksātnespējas procesu, pretendējot uz atbrīvošanu no saistībām, ko tā it kā nespēj samaksāt.

Grozījumi Maksātnespējas likumā attiecībā uz maksātnespējas pazīmi, nepieciešami kopā ar grozījumiem Maksātnespējas likuma 133.pantā, kurš noteic to personu loku, kuri var iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumus fiziskai personai. Jāievieš tāds tiesību institūts kā kreditora brīdinājums par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu Līdzīgi kā juridiskās personas maksātnespējas procesā, pieteikumu var iesniegt kreditors, par to brīdinot²⁷. Tādējādi kreditoram izdotos uzsākt maksātnespējas lietu, kad vairumā gadījumu parāda saistības vēl nebūs tik lielas, lai tās persona nevarētu segt, un tās būtu jādzēš. Autores ieskatā, Maksātnespējas procesa ietvaros dzēst varētu tikai saistības, kuru rašanās nav tīšs nolūks, bet kāds ārpuskārtas notikums kā tas iepriekš aprakstīts.

Jo tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums, ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma, kaut arī atlīdzinot otram zaudējumus.²⁸ Maksātnespējas likuma normas nonāk pretrunā šim tiesību principam, ka uzņemti darījumi (līgumi) ir jāpilda.

Pirmais pierādījums objektīvai maksātnespējas procesa pazīmei, ir savu saistību godprātīga pārvaldība, nesagaidot parāda kritisko masu – maksātnespējas pazīmi, bet centieni savas saistības pildīt.

Autore uzskata, ka ir nepieciešams tiesiskās aizsardzības procesu fiziskām personām. Persona, saprotot, ka personai var rasties, vai radīsies īslaicīgas finansiālas grūtības pārskatāmā nākotnē, var sagatavot atliktu maksājumu grafiku, kas norāda uz vēlmi izpildīt saistības pilnā apmērā un pēc iespējas tuvu sākotnēji pielīgtajiem termiņiem. Šāda parādu restrukturizācija neparedzētu personai piemērot kādus īpašus apgrūtinājumus procesā, tostarp neatsavināt personas mantu, bet arī neatbrīvot personu no simtiem tūkstošu vērtiem parādiem. Šāds tiesiskās aizsardzības process fiziskām personām nebūtu piemērojams ilgāk nekā gadu. Attiecīgi šāda veida parādu atmaksas kārtības maiņa iespējama attiecībā uz īslaicīgām kreditoru saistībām, un kuras nepārsniedz EUR 5000. Šādā procesā nebūtu nepieciešams maksātnespējas procesa administrators, kas atbrīvotu personas no maksātnespējas procesa izmaksām.

No daudziem prakses laikā un darba rakstīšanas procesā izvērtētajiem tiesas nolēmumiem maksātnespējas procesos, var secināt, ka personas gatavojas maksātnespējas procesam, mākslīgi audzē parāda apmēru, lai atbilstu maksātnespējas pazīmes apmēram, taču tas vērtējams, kā nepatiesas informācijas sniegšana kreditoriem, arī tiesai, tādējādi ir konstatējami

²⁷ Maksātnespējas likums. LV likums. 57.panta pirmās daļas 1.punkts un 2.punkts

²⁸ Civillikums. LV likums. 1587.pants

Maksātnespējas likuma 130.pantā norādītie apstākļi personai nepiemērot maksātnespējas procesu. Par šo kritēriju izvērtējums lasāms plāna trešajā nodaļā.

Juridiskajā literatūrā ir atzīts, ka tādai fiziskai personai, kurai ir maksātnespēja, bet nav mantas, bankrots ir ļaunprātīgs, tīšs.²⁹ jo nav pieļaujams, ka personai bija nauda, ko tā aizņēmas, tad bija manta vai kāds cits mantisks labums, ko persona ieguva ar šīs aizņemtās naudas palīdzību, bet vairs nav ne viens, ne otrs. Mūsdienās kredītsaistību uzņemšanās ir viens no izplatītākajiem darījumiem, noslēdzams ar interneta starpniecību vien dažu minūšu laikā. Tādā gadījumā nav nepieciešams, lai personai, saņemot aizdevumu, būtu ienākumi. Sprotams, ka saņemot EUR 150 nevar iegādāties neko lielu, taču varbūt tieši tik personai pietrūkst, lai iegādātos, piemēram, mēbeles vai sadzīves tehniku. Par saņemto aizdevumu persona var izlemt kādiem mērķiem šo naudu pielietos. Nonākot finansiālās grūtībās, personai jāpamato savas problēmas, kuras ir novedušas pie nespējas norēķināties ar saviem kreditoriem pienācīgā apmērā. Tādējādi autores ieskatā ir jākonstatē maksātnespējas cēlonis. Turklāt, kas vienam var būt cēlonis, otram var nebūt pietiekams pamata atzīt maksātnespēju, bet gan apstiprinājums tam, ka persona, nav rīkojusies godprātīgi.

Te gan jānorāda, ka vērtējot personu godprātību uzņemoties saistības un tās pildot, būtu jāvērtē arī kreditoru atbildība par aizdevumu izsniegšanu personām. Personu, kurām nav mantas, vai kuru ienākumi pirms saistību uzņemšanās, objektīvi nesedz personas iespējamās/pieļaujamās uzturēšanās izmaksas, jeb dzīvesveids liecina, ka persona neuzņemas saistības atbildīgi, nolūkā tās pildīt, piemēram, azartspēļu atkarības pazīmes, ilgstošs bezdarbnieka statuss, ilgstoša mājokļa (sava īpašuma vai pastāvīgi īrēta) neesamība u.c., attieksme liecina par saistību izpildes nepieciešamību un kvalitāti. Tādējādi, ja arī kreditori būtu atbildīgāki, jau aizdevuma izsniegšanas brīdī būtu konstatējams, ka konkrētai personai izsniegtais aizdevums nevar un netiks atmaksāts. SIA SMS kredīta līgumā ir punkts, ka aizdevējs pilnībā ir izvērtējis personas maksātspēju, un atzinis par iespējamu izsniegt personai aizdevumu. Tādējādi, kad persona, kura nav varējusi atmaksāt konkrēto aizdevumu un nonākusi maksātnespējas stāvoklī, kreditoram nav godprātīgi norādīt uz it kā pastāvošiem ierobežojumiem procesu piemērot, jo aizņemoties, persona ir vēlējusies radīt kreditoram zaudējumus, jo jau sākotnēji zinājusi, ka šo aizdevumu nespēs atmaksāt. Par šādiem kreditoru iebildumiem sīkāk darba trešajā nodaļā.

Aktuāli ir norādīt, ka iepriekš minēto personu (mazo kredītu patērētāju) saistības nereti nerasniedz maksātnespējas pazīmi. Persona ir noslēgusi vairākus aizdevumu līgumus, tā saucamie ātrie kredīti, taču lai tos atmaksātu tiek ņemti nākamie, vai pārkreditējoties pie viena vai vairākiem kredītdevējiem, tādējādi palielinot gan procentu maksājumus, gan līgumsodus, palielinot personas kopējās saistības, jo jau atdotajiem tiek piemēroti papildus saistību

²⁹ Шершеневич Г.Ф. Конкурсный процесс// Москва, Статус, 2000 год, 460 lpp

pastiprinošie noteikumi, piemēram, lielāks līgumsods. Viens no iemesliem mazo kredītu rezultātā radītām lielām parāda saistībām, ir nesamērīgi lieli lietošanas procenti un liels līgumsods. Šogad tika pieņemti grozījumi³⁰ nebanku kredītu izsniegšanas noteikumos, nosakot būtiski samazinātas kredītu procentu likmes.

Pati par sevi šāda aizņemšanās nav prettiesiska, taču vērtējot katru atsevišķu situāciju kopsakarā, var nonākt pie secinājuma, ka persona ir veikusi darbības, lai nodarītu zaudējumus saviem kreditoriem. Par to sīkāk autore aprakstīs, izvērtējot ierobežojumus procesu turpināt.

1.2. procesa finansējums

Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā kontā.³¹

Izvērtējot šo Maksātnespējas likuma noteikumu un prakses materiālus, rodas jautājums vai ir godprātīgi krāt naudas līdzekļus maksātnespējas procesa depozīta samaksai, ja personai tajā laikā ir nenokārtotas saistības. Maksātnespējas lietā ir konstatējams, ka persona gadu pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas ir sākusi uzkrāt naudas līdzekļus, kas paredzēti valsts nodevas un maksātnespējas procesa depozīta samaksai, uzkrājot šos naudas līdzekļus pie sava jurista. Tajā pašā laikā kreditoru prasījumi netiek segti.³²

Maksātnespējas likuma norma par nepieciešamību veikt depozīta iemaksu, taču pilnībā attālinoties no šī depozīta iemaksai izmantoto naudas līdzekļu izcelsmes izvērtēšanas, rada jautājumus par iespējamo mantas un ienākumu slēpšanu, un liek apšaubīt arī personas godprātību. Autore saskata maksātnespējas procesa regulējošo tiesību normu pārkāpumu gadījumā, kad persona sava procesa īstenošanai izmanto trešo personu piešķirtos naudas līdzekļus procesa uzsākšanai, piemēram, sava laulātā, radnieku un vai darba devēja piešķirtos naudas līdzekļus. Lai arī vairumā gadījumu šie naudas līdzekļi tiek piešķirti uz kādu personisku attiecību pamata, nevar viennozīmīgi uzskatīt, ka šīs personas nav kreditori un/vai nav ieinteresētās personas procesā. Tādējādi procesā pastāv risks, ka šīs personas, kas piešķirušas procesa finansējumu, kļūst kaut kādā mērā prioritāras attiecībā pret citiem parādnieka kreditoriem, un, iespējams, saņem sava prasījuma segšanu, ārpus kārtas un/vai lielākā apmērā, nekā uzrādītais finansējums maksātnespējas procesa īstenošanai. Tomēr maksātnespējas likums to nepieļauj.

³⁰ Daugavpils tiesas spriedums lietā Nr. C12104919. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/209399.pdf> [Aplūkots: 16.03.2019.]

³¹ Maksātnespējas likums. LV likums. Pieņemts: 01.11.2010.

³² J.R. maksātnespējas lieta. Prakses materiāli. Npublicēti.

Šajā saistībā norādāma tiesas atziņa par personas personīgu atbildību par saistību izpildi un procesa pienākumu saistības gūt pēc iespējas lielākā apmērā³³.

Tāpat šāda personas rīcība nonāk pretrunā personas godprātīgai attieksmei pret saviem parādiem, jo tieši pirms maksātnespējas procesa uzņemtas jaunas parāda saistības.

Autores ieskatā risinājums šādai problēmai būtu noteikums, ka personas maksātnespējas izmaksās³⁴ arī faktiski iekļautos administratora atlīdzība, kuru persona, strādājot atbilstoši savai kvalifikācijai, pieredzei un iespējām, un saņemot atalgojumu daļā novirzītu kreditoru prasījumu segšanai, daļā apmaksātu procesa uzraudzību. Autores ieskatā valsts nodeva saskaņā ar Civilprocesa likuma 34.pantu būtu maksājama iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, taču maksātnespējas procesa depozīts, kas pēc būtības novirzāms uzraugošās personas atlīdzībai, būtu jānopelna maksātnespējas procesa laikā. Tas ļautu ievērot procesa atklātības principu,³⁵ sava procesa izmaksu segšanai novirzīt savus naudas līdzekļus, kā arī izpildīt noteikumu, pašam segt savas maksātnespējas procesa izmaksas.³⁶

Ja persona neveic procesa izmaksu apmaksu, process šai personai pārtraucams, jo tas uzskatāms pie pienākumu neizpildes procesā. Vairāk par šo ierobežojumu autore aprakstīs nākamajā nodaļā.

1.3. Maksātnespējas procesa cēloņi jeb godprātības prizma

Fizisko personu maksātnespējas procesam ir jānorit, ievērojot virkni noteikumu, taču praksē kā izrādās, konstatējama ļoti formāla attieksme pret maksātnespējas procesu regulējošām tiesību normām.

Maksātnespējas likumā nav normas, kas paredz, ka parādniekam jābūt godprātīgam.

Daļēji kritēriji, lai vērtētu personu subjektīvo attieksmi pret procesu, jeb godprātību tajā, ir iekļauti Maksātnespējas likumā. Un proti, Maksātnespējas likumā tika iekļauti maksātnespējas procesā piemērojamie vispārējie principi:

- 1) tiesību saglabāšanas princips – procesā tiek ievērotas pirms procesa iegūtās kreditoru tiesības. Kreditora tiesību ierobežojums, kas noteikts procesa ietvaros, nevar būt lielāks, nekā ir nepieciešams attiecīgā procesa mērķa sasniegšanai;
- 2) kreditoru vienlīdzības princips – kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas;
- 3) patvaļas aizlieguma princips – kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru kopuma interesēm;

³³ J.R. maksātnespējas lieta. Prakses materiāli. Nepublicēti

³⁴ Maksātnespējas likuma 172.pants

³⁵ Maksātnespējas likuma 6.panta 7.punkts

³⁶ Maksātnespējas likuma 139.panta 6.punkts

- 4) saistību izpildes princips – procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmies parādnieks, izpildīt lielākā apmērā;
- 5) procesa efektivitātes princips – procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi;
- 6) apgrozības ātruma princips – procesa uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu. Parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komercietiskajā apritē;
- 7) atklātības princips – lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm;
- 8) labticības princips – procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.³⁷ Fiziskās personas maksātnespējas procesa tiesības varētu tikt uzskatītas par tādām, kas iekļaujas tiesību uz taisnīgu tiesu kontekstā, taču nepieļaujama ir šo tiesību negodprātīga izmantošana. Gaidis Bērziņš norāda, ka „maksātnespējas procesa tiesiskā regulējuma konstitucionālais pamats ir Satversme un tajā personas noteiktās tiesības un brīvības.”³⁸ Tādējādi maksātnespējas likumā, ko Autores ieskatā, vajadzētu dēvēt par maksātnespējas procesa likumu, jo pārsvarā satur tādas tiesību normas, kas uzskatāmas par procesuālām, nevis materiālām tiesību normām. personu, kuras uzsākušas savu saistību restrukturizāciju ar maksātnespējas procesa palīdzību, izmantos ne tikai savas tiesības, bet arī pildīs savus pienākumus.

Labticības princips caurvij visas Latvijas civiltiesības. Savukārt autores ieskatā labticība ir tuva godprātībai, un atbilstība vienam, liecina par atbilstību arī otram kritērijam, pat ja tas nav precīzi nodefinēts.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.³⁹ Praksē ir sastopami neskaitāmi gadījumi, kad norma mērķīgi rada pieņēmumu, ka personai maksātnespējas process pienākas, nevis, personai esot godprātīgai, uz to ir tiesības. Tā piemēram, civillietā Nr. C32284144 tika konstatēts, ka persona nepilda pienākumus, kas izpaužas kā informācijas nesniegšana, kā nepatiesu ziņu sniegšana administratoram, ienākumu negūšana, ir šķērslis procesa turpināšanai. Maksātnespējas likums neuzliek pienākumu administratoram meklēt parādnieku. Maksātnespējas likuma normas

³⁷Maksātnespējas likuma 6.pants.

³⁸ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Jurista vārds. 2011.gada 8.marts, Nr.10, 8. lpp.

³⁹ Maksātnespējas likuma 5.pants.

paredz pašas fiziskās personas aktīvu līdzdalību maksātnespējas procesā, kas izpaužas savlaicīgā, pilnīgā, ar pierādījumiem pamatotas informācijas, kas nepieciešama maksātnespējas procesā, sniegšanā.⁴⁰

Latvijā maksātnespējas tiesības regulējošās normas attiecībā uz fiziskām personām tiek uztvertas kā līdzeklis personas atbrīvošanai no saistībām⁴¹ Kopš šī nozares speciālista viedokļa ir pagājuši astoņi gadi, taču attieksme šķiet nav mainījusies.

Joprojām nav radīti apstākļi, kuros persona būtu motivēta sasniegt likumā noteikto mērķi segt savas parāda saistības pēc iespējas lielākā apmērā, jo no vienas puses tiek noteikts pienākums segt savas saistības pēc iespējas lielākā apmērā, taču no otras puses likuma normas pieļauj, ka saistības tiek segtas vien minimālajā apjomā.⁴²

Šobrīd netiek vērtēta parādnieka subjektīvā attieksme pret savām saistībām un to rašanos. Šādas ir arī judikatūras nostiprinātās atziņas, un proti, tiesas ieskatā tiesai jāaprobežojas ar formālu Maksātnespējas likuma 129.pantā noteikto maksātnespējas pazīmju konstatējumu un nav nepieciešams pievērsties parādsaistību rašanās analīzei un izvērtējumam.⁴³

Autores ieskatā parāda rašanās cēlonis un brīdis, kad tas noticis, ir būtisks, lai konstatētu likumā noteiktās pazīmes apmēru, kā arī lai piepildītu ar saturu kā jau iepriekš minēts frāzi “nav iespēju nokārtot” Tādējādi tiktu noskaidrota arī personu godprātība. Maksātnespējas likuma anotācijā tika norādīts, ka maksātnespējas procesa pamatprincips ir ļaut godīgam, finansiālās grūtībās nonākušam parādniekam tikt atbrīvotam no parāda saistībām un atbildības, kas ir iestājušies šo finansiālo grūtību rezultātā.⁴⁴

Parādnieka negodprātība parasti tiek vērtēta atsaucoties uz fiziskās personas maksātnespējas procesa kā tiesību institūta ieviešanas mērķi dot otro iespēju godprātīgam parādniekam, kas ekonomisku vai sociālu apstākļu dēļ kļuvis maksātnespējīgs.⁴⁵

Kā jau iepriekš autore norādīja, papildinot maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikumus, un papildinot jau esošās, var radīt vairāku kritēriju kopumu, kas ļautu novērst procesu piemērošanu negodprātīgiem parādniekiem.

Maksātnespējas likuma 129.pantā godprātība nav nodefinēta kā maksātnespējas procesa uzsākšanas kritērijs, kā tas, piemēram, ir ar iepriekš minēto finansējumu un maksātnespējas

⁴⁰ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas nolēmums Civillietā Nr.C32284144.

⁴¹ Ābelis K. Fiziskās personas maksātnespējas procesa jaunais regulējums. Jurista vārds.14.09.2010. Nr.37.

⁴² Maksātnespējas likums.

⁴³ Augstākās tiesas senāta 2013.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.SPC-49/2013

⁴⁴Maksātnespējas likuma likumprojekta anotācija 9.Saimas likumprojekti. Pieejams: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090305/st090305.htm> [Aplūkots: 11.03.2019]

⁴⁵ Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte.. Maksātnespējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums 65 lpp

pazīmēm. Šāds lielums ir apjomīgas informācijas, darbību un personas subjektīvas attieksmes pret savām saistībām apkopojums, ko būtu lietderīgi nedefinēt kā objektīvu, katrā maksātnespējas procesā kā maksātnespējas pazīmi.

Autores ieskatā personas godprātība ir apstākļu, darbību un to radīto seku kopums, kas rada ietekmi uz visu personas maksātnespējas procesu. Šo ģenerālklausulu iespējams piepildīt ar saturu divos posmos. Attiecīgi no izvērtējuma rezultāta katrā atsevišķā posmā rodas ierobežojums maksātnespējas procesu personai piemērot – tiesas stadija, vai ierobežojums maksātnespējas procesu turpināt - maksātnespējas procesa izbeigšanas stadija, ja tas jau uzsākts. Un abu posmu izvērtējuma negatīvais rezultāts ir personas ierobežojumi baudīt tiesas aizsardzību un izmantot atbrīvojumu no saistībām. Vienā vārdā sakot, ir konstatējama personas negodprātība.

Pirmā posma izvērtējumā ietilpst personas tiesā iesniegtās informācijas atbilstības tiesību normām izvērtējums. Tiesā iesniegtie dokumenti vairumā gadījumu atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem. Attiecīgi pirmo izvērtēšanu veic tiesa, vai tai vajadzētu veikt, jo ierobežojumus piemērot maksātnespējas procesu saskaņā ar Maksātnespējas likumu un Civilprocesa likumu⁴⁶, konstatē tiesa. Ir jāvērtē personas rīcība līdz maksātnespējas procesa uzsākšanai, taču pienākumu uzrādīt šo informāciju tiesai pilnībā nenosaka tiesību normas.

Vērtējot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu vairumā gadījumu tiesa atzinusi, ka pieteikumā norādītie apstākļi liecina nevis par objektīvām finansiālām grūtībām, bet gan par izvairīšanos nokārtot parādsaistības.⁴⁷

Ienākumu apmērs līdz parādnieka maksātnespējas procesa uzsākšanai vērtēts tiesas lietā⁴⁸, vērtējot, ka no tiesā iesniegtajiem pierādījumiem redzams, ka parādnieka ienākumi bijuši mainīgi. Parādnieks norāda, ka ienākumi samazinājušies, tāpēc radušās parāda saistības, tātad iemesls maksātnespējai. Tiesa konstatēja, ka pēc tam parādnieka ienākumi ir pietiekoši palielinājušies, lai turpinātu pienācīgu saistību izpildi. Tādējādi tiesa konstatēja, ka no parādnieka puses nav ievērots labticības princips, tādējādi netiek pierādīta arī nespēja nokārtot saistības.⁴⁹ Labticības principa ievērošana vistiešākā veidā sasaucas ar parādnieka godprātības ietvaru, kas tad arī ir visa maksātnespējas procesa norises pamats.

Tiesu praksē ir gadījumi, kad tiesa parādnieka godprātību vērtē caur parādnieka iepriekš slēgto darījumu izvērtējumu.⁵⁰ Šāda tiesas rīcība, plašāk izvērtējot parādnieka rīcību pirms

⁴⁶ Civilprocesa likuma 363.²⁷pants

⁴⁷ Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte. Maksātnespējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums 65 lpp

⁴⁸ Dobeles rajona tiesas 2016.gada 28.janvāra nolēmums Civillietā Nr.C13029716

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte. Maksātnespējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums. 66 lpp

maksātnespējas procesa, būtu biežāka, ja priekšnoteikumi pieteikuma iesniegšanai būtu izvērstāki.

Tiesu praksē ir atrodami gadījumi, kad tiesa konstatē, ka parādnieks nav rīkojies labā ticībā, jo apzināti samazinājis savus ienākumus, noslēdzot konkrēto darījumu.⁵¹

Šajā posmā tiesa var izvērtēt to informāciju un pierādījumus, ko parādnieks ir norādījis un iesniedzis kopā ar maksātnespējas procesa pieteikumu, taču tieši šī stadija ļauj parādniekiem norādīt nepilnīgu informāciju, neatklāt informāciju, kura varētu norādīt uz ierobežojumiem maksātnespējas procesā, vai kādu informāciju vai dokumentus interpretēt sev vēlamā virzienā. Tiesai iespējams pārliecināties tikai par publiskās datubāzēs pieejamās informācijas atbilstību personas sniegtajai informācijai. Tieši šajā brīdī pieļautā personu negodprātība tiek atklāta vēlākā procesa gaitā, ja parādnieka uzraugošā persona un personas kreditori ir aktīvi un norāda uz personas iespējamo, nepatiesi sniegto informāciju un vai citiem procesa piemērošanas šķēršļiem.

No civilprocesa likuma 73.¹ panta izriet, ka apzināta nepatiesu ziņu sniegšana par faktiem un lietas apstākļiem uzskatāma par negodprātīgu savu tiesību izmantošanu.⁵² Parādnieks tiesai norādījis par 2 miljoniem mazāku savu saistību apmēru, nekā tas ir patiesībā. Tiesa norāda, ka tāda parādnieka rīcība neatbilst Maksātnespējas likuma labticības principam.⁵³ Parādnieka kreditoru kopumu iespējams apzināt jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, kad tiek pieteikti kreditoru prasījumi.⁵⁴ Maksātnespējas procesa administratoram ir iespējams izvērtēt, vai parādnieka sniegtā informācija tiesai, atbilst kreditoru iesniegtajiem prasījumiem.

Uz parādnieka rīcības neatbilstību godprātības saturam iespējams norādīt kreditoriem, kuri ir tieši iesaistīti parādnieka finanšu plūsmā, un, iespējams, zina par parādnieka darījumiem vairāk, nekā parādnieks ir atklājis tiesai. Kreditoriem divu mēnešu laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir tiesības iesniegt administratoram priekšlikumu izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja kreditora rīcībā ir informācija par Maksātnespējas likuma 130.pantā un 153.pantā noteiktajiem procesa ierobežojumiem.

Tādējādi tiesas stadijas izvērtējums sasaucas ar otrā posma kritēriju izvērtējumu, kuru, ar kreditoru palīdzību veic administrators.

Otrajā izvērtējuma posmā ietilpst personas uzvedības attieksme maksātnespējas procesa laikā, parādnieka sniegtās informācijas un pienākumu izpildes kvalitātes atbilstība Maksātnespēja likuma noteikumiem. Arī šajā posmā viss pienākumu ievērošanas kopums pakļaujas godprātības, jeb labticības principa ievērošanas izvērtējumam.

⁵¹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 12.jūnija spriedums civillietā Nr.C29589214.

⁵² Civilprocesa likuma 73.¹pants

⁵³ Limbažu tiesas 2017.gada 21.septembra nolēmums lietā Nr.C21038317

⁵⁴ Maksātnespējas likuma 141.pants

Bieži maksātnespējas procesos ir konstatējama parādnieka rīcība, kas nav labticīga, jo parādnieks neveic aktuālos maksājumus pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Fiziskās personas maksātnespējas pasludināšanas fakts ietekmē vienīgi to parādnieka saistību izpildes un dzēšanas kārtību, kuru izpildes termiņš iestāties līdz maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.⁵⁵ Maksātnespējas procesā nevar tikt dzēstas saistības, kas radušās pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Tiesa secina, ka kārtējie maksājumi par elektroenerģiju, tāpat kā apsaimniekošanas maksājumi parādniekam jāveic no savām divām trešdaļām.⁵⁶

Otrā posma godprātības izvērtējums ietver sevī visu parādnieka darbību kopumu un to atbilstību procesa regulējumam, taču tas prasa lielāku iedziļināšanos, tādēļ par to atsevišķā nodaļā.

Otrajā nodaļā autore sīkāk izvērtēs personu pienākumus maksātnespējas procesā un praksē sastopamos pienākumu pārkāpumus, kas noved pie maksātnespējas procesu izbeigšanas.

⁵⁵ Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte. Maksātnespējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums 66 lpp

⁵⁶ Liepājas tiesas nolēmums civillietā Nr.C20136516

2. FIZISKO PERSONU PIENĀKUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Teorētiski (tiesību normu aspektā) parādnieka pienākumi sadalās parādnieka pienākumos, kas personai veicami maksātnespējas procesa bankrota procedūrā, un otri, kas veicami maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūrā. Parādniekam bankrota procedūrā, piemēram, ir pienākums ne vēlāk kā desmit dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nodot administratoram savus naudas līdzekļus; glabāt un pārvaldīt savu mantu kā krietnam un rūpīgam saimniekam, sagatavot saistību dzēšanas plānu un citi.⁵⁷ Savukārt saistību dzēšanas procedūrā parādniekam ir pienākums pildīt saistību dzēšanas plānu, gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas un pēc administratora pieprasījuma sniegt informāciju par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi.⁵⁸ Vairāki no šiem pienākumiem, kā redzams, ir noteikti abās procedūrās.

Autores ieskatā Maksātnespējas likumā uzskaitītie pienākumi ir apkopojumi divos blokos. Personu pienākums sadarboties ar visām procesā iesaistītajām pusēm, tas ir, sniegt informāciju, atbildēt uz tās pieprasījumiem tiesīgajām pusēm, darīt to savlaicīgi un, protams, godprātīgi. Otrs svarīgs pienākums, kas ietverts vairākās Maksātnespējas likuma normās, ir personu pienākums nodrošināt procesa finansējumu un maksājumus kreditoriem, tātad gūt ienākumus. Lai arī likumā skaidri noteikti,⁵⁹ šie pienākumi, vai pareizāk sakot, to interpretēšana, ir lielākais klupšanas akmens procesa norisē.

2.1. Informācijas sniegšanas pienākums

Parādniekam ir pienākums sniegt administratoram maksātnespējas procesa norisei nepieciešamās ziņas.⁶⁰

Šī pienākuma izpilde ir daudz kompleksāka, nekā sākumā varētu šķist. Tā sasaucas ar administratora darbībām pienākumiem un tiesībām pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, mantas nodošanu un citiem.⁶¹ Tiesa savā spriedumā ir atzinusi, ka administratoram nav iespējams pildīt savus pienākumus un nodrošināt tiesisku un efektīvu maksātnespējas procesa gaitu, ja savus pienākumus maksātnespējas procesā nepilda pats parādnieks.⁶² Interesantākais kāzuss, kurš tika konstatēts prakses laikā, ir parādnieka atbilde uz administratora pieprasījumu par informācijas un dokumentu iesniegšanu, proti, parādniece norāda, ka neiesniegs administratoram pieprasītās norēķinu kontu izdrukas par trijiem gadiem pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, jo tā

⁵⁷ Maksātnespējas likuma 139.pants

⁵⁸ Maksātnespējas likuma 160.pants

⁵⁹ Maksātnespējas likuma 139.pants

⁶⁰ Maksātnespējas likuma 139.panta 5.punkts

⁶¹ Maksātnespējas likuma 137.pants.

⁶² Rīgas rajona tiesa civillietā Nr.C33306912

esot iejaukšanās viņas personīgajā dzīvē. Šādas konta izdrukas viņa iesniegs tikai pēc tiesas motivēta pieprasījuma.⁶³ Šāda parādnieka rīcība liedz administratoram savlaicīgi izvērtēt parādnieka pirms maksātnespējas procesa slēgtos darījumus, kurus, iespējams, pēc izvērtēšanas administratoram ir jāapstrīd atgūstot naudas līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai.⁶⁴ Tāpat administratoram nav iespējams izvērtēt un salīdzināt parādnieka naudas plūsmas, ienākumu apmēru un tēriņu profilu, lai tādējādi konstatētu izšķērdīgu dzīvesveidu vai citas neatļautas darbības, lai nepieciešamības gadījumā konstatētu ierobežojumus procesa turpināšanai.

Parādnieks ir sniedzis informāciju, ka parādniekam nav ārvalstīs reģistrētu norēķinu kontu, kā arī parādniekam nav algota darba, viņš atrodas tā meklējumos. Nepaļaujoties uz parādnieka sniegto informāciju, bet maksātnespējas procesa administratoram izpildot savus pienākumus maksātnespējas procesā⁶⁵, ir jāpārbauda parādnieka sniegtās informācijas patiesums. No lietas materiāliem secināms, ka no maksātnespējas procesā pieteiktajiem kreditoru prasījumiem un to pielikumiem secināms, ka parādnieks savā norēķinu kontā no norēķinu konta, kurš reģistrēts Austrijā, ir veicis iemaksas savā kredītkartes kontā, turklāt darījis to regulāri. Tāpat no šiem norēķinu kontiem redzams, ka arī ikdienas pirkumus, preces un pakalpojumus persona ir veikusi Austrijā. Tā administratoram kļuva zināms par trīs nepatiesas informācijas punktiem, un proti, ka personai ir ienākumi ārvalstīs, personai ir reģistrēts norēķinu konts, iespējams arī naudas līdzekļu uzkrājumi, kā arī tas, ka persona patiesībā nedzīvo Latvijā, un slēpjot savus patiesos ienākumus, vēlas apiet savus kreditorus, nesedzot savas saistības pienācīgā apmērā. bet izmantot maksātnespējas procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos, kas neatbilst labas ticības principam.⁶⁶

Apgrūtināta, bet ļoti nepieciešama ir ārvalstu maksātnespējīgo personu sniegtās informācijas pārbaude. Daudzi ārvalstnieki ir snieguši informāciju maksātnespējas procesa administratoram, ka strādā algotu darbu Latvijā reģistrētā uzņēmumā. Administratoram, pārbaudot konkrēto sabiedrību, nereti nākas secināt, ka nodarbinātība ir fiktīva, un parādnieka sniegtā informācija darba devēja izziņas veidā ir nepatiesa, jo norādītajam uzņēmumam, piemēram, ir reģistrēta saimnieciskās darbības apturēšana vai pat izbeigšana. Līdzīgi ir ar parādnieku sniegto informāciju par deklarētās dzīvesvietas adresi. Arī šāda informācija nereti izrādās nepatiesa. Pārbaudot faktisko dzīvesvietu secināms, ka parādniekam tur pat nav iespējams dzīvot, adresē atrodas komercietelpas, vai nedzīvojamās telpas. Šādā gadījumā administratoram nav jāpārbauda veids, vai metodes, ar kādām parādnieks ir panācis dzīvesvietas adreses deklarāciju, bet ir jākonstatē, ka parādnieks ir pārkāpis patiesas un maksātnespējas procesā nepieciešamas informācijas sniegšanas

⁶³ D.B. maksātnespējas process Rīgas rajona tiesa, civillietā Nr. C30632118. Nēpublicēti prakses materiāli

⁶⁴ Maksātnespējas likuma 96.pants.

⁶⁵ Maksātnespējas likuma 137.pants

⁶⁶ Civillietā Nr.C33251619

pienākumu⁶⁷ un iespējams vēl citus pienākumus, kas ir Maksātnespējas likumā noteikts šķērslis maksātnespējas procesu turpināt.⁶⁸ Var diskutēt par to, vai informācijas nesniegšana pati par sevi var būtiski traucēt maksātnespējas procesa norisi, lai tas būtu iemesls izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu, taču nav noliedzams, ka personai, kura ir godprātīga, jeb kā maksātnespējas procesa principi paredz atklāta un labticīga, nav nekas slēpjams no procesā iesaistītajām personām, kreditoriem un maksātnespējas procesa administratora un neizmanto procesu, lai netaisni iedzīvotos.

Informācijas nesniegšana, nepilnīga tās sniegšana vai nepatiesas informācijas sniegšana ir vērtējama kā izvairīšanās no savu pienākumu procesā izpildes, jo iespējams, sasauca arī ar pārējiem pienākumiem maksātnespējas procesā, piemēram, ienākumu gūšana vai negūšana, vai to slēpšana, slēpjot savu patieso nodarbinātību un pat valsti, kurā ienākumi tiek gūti.

2.2. Ienākumu gūšana kā galvenais noteikums maksātnespējas procesa īstenošanā

Parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.⁶⁹

Vairākos tiesu lēmumos ir nostiprinājusies atziņa, ka ekonomiski aktīva un savā tiesiskajā statusā ieinteresēta persona nevar eksistēt bez jebkādiem naudas līdzekļiem – ienākumiem un/vai finansējuma. Tādējādi iespējams pierādīt, ka, ja personai neparādās itin nekādi legāli ienākumi, ir pamats uzskatīt, ka persona slēpj savu patieso mantas stāvokli.⁷⁰

Izvērtējot parādnieka sniegto informāciju, tajā skaitā norēķinu kontu izdrukas par tēriņiem pirms maksātnespējas periodā, samērā viegli ir konstatēt personas iztikas minimumu. Šajā gadījumā autore neuzskata par iztikas minimumu nodokļu likumos noteikto personas minimālo ienākumu, kurš nav apliekams ar nodokli, bet to naudas līdzekļu apmēru, kāds personai nepieciešams dzīvošanai, ikdienas vajadzību apmierināšanai - komunālo maksājumu veikšanai, pārtikai, apģērbam, medikamentiem, transportam. Primāro izdevumu apmērs personai ir nepieciešams neatkarīgi no personas statusa, ja vien personai nav sociāli nelabvēlīgas personas jeb bezpajumtnieka statuss. Tādējādi arī pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas personai ir jādzīvo, jāēd, turklāt jāspēj norēķināties arī ar saviem kreditoriem uzņemto saistību apmērā, vai vismaz maksātnespējas procesa laikā pienācīgā, Maksātnespējas likuma normām atbilstošā apmērā. Jāatzīmē, ka personu kreativitāte attīstās līdzī laimam, un parādnieki negatīvā veidā izmanto noteikumu, procesa laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām. Tas bieži atklājas no personu sniegtās pretrunīgās informācijas. Parādnieks norāda, ka viņš gūs ienākumus valstī noteiktās

⁶⁷ Maksātnespējas likuma 139.panta 5.punkts

⁶⁸ Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punkts.

⁶⁹ Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts

⁷⁰ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas nolēmums civillietā Nr.C32284114

minimālās algas apmērā, attiecīgi arī kreditoriem novirzot vien minimālo vienu trešo daļu, norādot, ka atrodas darba attiecībās. No tiesā iesniegtās Valsts ieņēmumu dienesta izziņas secināms, ka parādnieks negūst ienākumus, jo parādnieka darba devējs nav tādus personai kā darbiniekam deklarējis. Attiecīgi jāsecina, ka parādnieks slēpj savus patiesos ienākumus, kurus visticamāk kaut kur tomēr gūst, bet neuzrāda. Tādējādi parādnieks nevar baudīt tiesas aizsardzību un piemērot maksātnespējas procesu, kura beigās dzēst savas saistības.⁷¹

Parādnieka pienākums gūt ienākumus, pastiprināts ar noteikumu “atbilstoši savām spējām”. Izvērtējamais risks saistībā ar minēto noteikumu ir saistīts ar apstākli, kad personai, kurai ir augstākā izglītība un, iespējams pat zinātniskais grāds inženierzinātnēs, kādā retā un pieprasītā jomā, strādā zemi apmaksātu darbu savai kvalifikācijai neatbilstošos uzņēmumos un/vai amatos. Savukārt informācija par pirms maksātnespējas procesu, ko ieguvis administrators liecina, ka darba devējs nomanīts neilgi pirms maksātnespējas procesā izvērtējamā triju gadu perioda, lai it kā neiekļautos izvērtējamajā riska periodā.

Turpmāk Autore aprakstīs vienu no visbiežāk sastopamajiem parādnieku paņēmieniem slēpt savus ienākumus. Tas parasti notiek ar trešo personu, ģimenes locekļu finansējumu procesā. Nereti tas ir procesos, kur maksātnespējīgā persona ir uzrādījusi zemus ienākumus, un viņai attiecīgi palīdz persona, kura ir maksātnespējīgā parādnieka radnieks, ieinteresētā persona. Šādi uztur personu, lai persona no saviem tiešajiem ienākumiem varētu veikt minimālos maksājumus procesā. Taču veicot matemātiskus aprēķinus ir secināms, ka viss, ko persona iztērē uz maksātnespējas procesa izmaksu segšanu, ir personas ienākums, no kura kreditoriem ir novirzāma viena trešā daļa.⁷²

No prakses materiāliem: “Parādniece ir nodarbināta SIA ____, reģ.Nr.400__85__, kurā Parādnieces laulātajam pieder 32,99 % kapitāldaļu, kā arī kurā laulātais ir nodarbināts labā amatā. No SIA iesniegtajiem gada pārskatiem redzams, ka uzņēmums ir strādājis ar peļņu. Parādniece norādījusi, ka viņai ilgi nav bijis algota darba, līdz neilgi pirms maksātnespējas izdevies atrast darbu par EUR 430. Maksātnespējas procesā ir noskaidrots, ka parādnieces attiecības uzskatāmas par fiktīvu nodarbinātību, jo nolūkā slēpt savus patiesos ienākumus, tiek uzrādīts mazāk kvalificēts darbs un atlīdzība, nekā parādnieces kvalifikācijai atbilstoši darbinieki vidēji saņem konkrētā profesijā. Turklāt, parādniecei deklarētā dzīvesvieta reģistrēta Bergos, privātmājā aptuveni 170 kvm lielā platībā. Turklāt noskaidrojot, kādi ir Parādnieces ikmēneša komunālie maksājumi, apsaimniekošanas un citi izdevumi, kas ik mēnesi gulstas uz parādnieci šajā nekustamajā īpašumā, secināms, ka apstākļi ka maksātnespējīga parādniece tiešām dzīvo labā privātmāju rajonā, atsevišķā nekustamajā īpašumā, nav samērojams, ar parādnieces pienākumiem

⁷¹ Kurzemes rajona tiesas 2016.gada 27.septembra nolēmumus civillietā Nr.C28287715

⁷² Maksātnespējas likuma 155.pants

maksātnespējas procesā segt kreditoru prasījumus pēc iespējas lielākā apmērā. Bez īpašas pārbaudes ir redzams (ss.com līdzīgi privātmāju rajoni), ka īre šādā mājā ir sākot no EUR 600 mēnesī, neskaitot komunālos maksājumus un apsaimniekošanas izmaksas. Izdevumi, kas parādniecei būtu jāveic, bet kurus tā neveic, ir uzskatāmi par parādnieces mantiskā stāvokļa uzlabojumu, jo parādniece nekādā veidā nepasliktina savu materiālo stāvokli, saglabā iepriekšējo dzīves līmeni, kas nav samērojams ar kreditoru kopuma interesēm maksātnespējas procesā. Ir secināts, ka parādnieces ikdienas tēriņu profils, un mēneša veikto maksājumu kopsomma norāda ka ar parādnieces uzrādītajiem ienākumiem - EUR 430 pirms nodokļu nomaksas, nav reāli iespējams veikt visus primārās nepieciešamības maksājumus, un viennozīmīgi nav iespējams veikt maksājumus kreditoram parādnieces norādītajā apmērā – EUR 143,34. Tas liecina, ka par to, ka parādniecei ir kādi papildus ienākumi, papildus finansējums procesa īstenošanai, taču parādniece to neuzrāda.”⁷³ Šāda parādnieka rīcība maksātnespējas procesā uzskatāma par procesa noteikumu pārkāpumu un ir novedis pie šķēršļiem, kas liedz šādam parādniekam maksātnespējas procesu turpināt.

No parādnieka norēķinu kontiem secināms, ka vienīgie naudas līdzekļi, kas tajos ienāk, ir naudas līdzekļi, ko trešā persona iemaksā parādnieka norēķinu kontā bez īpaša mērķa. No Valsts ieņēmumu dienesta izziņas un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izziņas secināms, ka parādniekam nav nodeklarētu ienākumu, tas ir, viņš nestrādā algotu darbu. Tādējādi jāsecina, ka parādnieks nepilda savu pamatpienākumu procesā un negūst ienākumus.⁷⁴ Lai arī šobrīd maksātnespējas likumā nav noteikts pienākums, ka personai jānovirza naudas līdzekļi kreditoriem, arī bankrota procedūrā izmaksājot vienu trešo daļu no saviem ienākumiem⁷⁵, secināms, ka parādniekam konstatējami vairāki maksātnespējas likuma normu pārkāpumi, kas paredz izbeigt parādnieka bankrota procedūru, un izbeidzot maksātnespējas procesu, nedzēst saistības. Ja parādniekam nav ienākumu, nav pamata uzsākt saistību dzēšanas procedūru, jo saistību dzēšanas procedūras termiņš un arī attiecīgi kreditoriem izmaksājamo līdzekļu apmērs aprēķināms, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā.⁷⁶

Par ienākumu slēpšanu uzskatāmas arī dažādas parādnieku darbības, kas vērstas uz ienākumu samazināšanu maksātnespējas procesa laikā, piemēram, it kā darba zaudēšana, labi apmaksāta amata zaudēšana, kas liedz saņemt parādniekam ienākumus iepriekšējā apmērā. Kā norāda tiesa⁷⁷, parādnieks ir ekonomiski aktīvs vīrietis darba spējīgā vecumā. Lietas izskatīšanas gaitā nav gūti pierādījumi, ka personas darba spējas būtu jebkādā veidā ierobežotas, piemēram, sakarā ar ilgstošu darba nespēju vai invaliditāti, tāpat no administratora sniegtās informācijas

⁷³ Prakses materiāli. Rīgas rajona tiesas civillietā Nr.C33570118. Nepublicēti.

⁷⁴ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 17.jūlija nolēmums Civillietā Nr.C31320714

⁷⁵ Maksātnespējas likums redakcijā līdz 2010.gada 1.novembrim

⁷⁶ Maksātnespējas likuma 155.panta pirmā daļa

⁷⁷ Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesas 2015.gada 21.aprīļa nolēmums Civillietā Nr.C32284114

secināms, ka valsts nodarbinātības aģentūrā atbilstošas kvalifikācijas darba meklētājiem ir vismaz 10 vakantas darba vietas, taču parādnieks nav pieteicies kā darba meklētājs. Tas norāda uz to, ka parādnieks nemaz nevēlas strādāt, gūt ienākumus, un pastāv Maksātnespējas likuma 153.pantā noteiktie maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi.⁷⁸

Kā norādīts pētījumā⁷⁹ parādnieki nav ieinteresēti gūt ienākumus un segt savas parāda saistības pēc iespējas lielākā apmērā. Parādnieki nav ieinteresēti uzsākt maksātnespējas procesus, palielinot savas parāda saistības pret kreditoriem, jo piedziņu lietu ietvaros parādniekam paliek lielāka daļa nekā maksātnespējas procesos. Proti, uz personu tiek atstāts neaizskaramais minimums minimālās mēnešalgas apmērā, un uz katru apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu tam paredzētie naudas līdzekļi valstī noteiktajā apmērā. Arī maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksas ir ievērojamas, salīdzinot ar valstī noteikto minimālo algu. Pārējie pienākumi fiziskās personas maksātnespējas procesā iekļaujas šajos divos virzienos, un pakļaujas labticības principa ievērošanai, tādējādi piepildot ar konkrētu saturu arī godprātības ietvaru.

2.3. Saistību dzēšanas plāna sagatavošana un izpilde

Viens no pienākumiem ir parādniekam sagatavot, plānu, norādot termiņus un veicamo maksājumu apmēru, paredzot savu saistību pret kreditoriem izpildes kārtību.

Fiziskās personas saistību dzēšanas plānu sagatavo parādnieks bankrota procedūras laikā.⁸⁰ Plānā norāda cita starpā norāda 1) kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma 141.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs; 2) saistību dzēšanas plāna darbības termiņš; 3) parādnieka paredzamais mēneša ienākumu apmērs; 4) parādnieka paredzamais mēneša ienākumu apmērs, lai segtu parādnieka uzturēšanas izmaksas; 5) parādnieka ienākumu apmērs, kas nepieciešams viņa mājokļa īrei vai lietojuma procentu maksājumiem nodrošinātajam kreditoram, ja parādnieks ir vienojies ar viņu par vienīgā mājokļa saglabāšanu; 6) parādnieka paredzamais mēneša ienākumu apmērs, kas tiks novirzīts saistību dzēšanas plāna izpildei; 7) kreditoriem, kuri savus prasījumus ir iesnieguši Maksātnespējas likuma likuma 141.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, izmaksājamās summas apmērs un izmaksas grafiks saistību dzēšanas procedūrā.⁸¹

Saprotams, ka parādnieks nevar pilnībā paredzēt precīzu savu ienākumu apmēru, taču plānā norādāms paredzamais apmērs izdevumiem. Tas nozīmē, ka parādniekam ir jāzina, cik parādnieks

⁷⁸ Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesas 2015.gada 21.aprīļa nolēmums Civillietā Nr.C32284114

⁷⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums. Pieejams:

http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/ZINOJUMS_Fiz_pers_maksatnesp_proc_piemeros_nosac_un_ta_efektiv.pdf [Aplūkots:10.03.2019]

⁸⁰ Maksātnespējas likuma 154.panta pirmā daļa

⁸¹ Maksātnespējas likuma 154.panta otrā daļa

pelnīs, cik tērēs savu izmaksu segšanai, un ar vienu trešo daļu nodrošinās maksājumus kreditoriem. Plānā norādāms arī termiņš, kādā parādnieks ir plānojis norēķināties ar kreditoriem. Fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu parādnieks nosaka, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā.⁸² “Ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 50 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņš ir seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas. Ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru, saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms šādi: 1) viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 35 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas; 2) viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 20 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas. Ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms šādi: 1) viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas nepārsniedz 30 000 *euro*; 2) divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas ir no 30 001 *euro* līdz 150 000 *euro*; 3) trīs gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas pārsniedz 150 000 *euro*.”⁸³

Iepriekš minētā tiesību norma ir pretrunīga. Parādnieki izvēlās nespēt maksāt, izvēloties no likuma “piedāvājuma” sev visvieglāko risinājumu. Arī šajā posmā atklājas personu attieksme pret procesu. Izpētītajos prakses materiālos un tiesas nolēmumos vairumā gadījumu personas sagatavoja saistību dzēšanas plānus, kuros paredzēja ienākumus ne lielākus kā valstī noteiktā minimālā alga⁸⁴ Ar kritēriju – parādnieka saistības bankrota procedūras beigās ir lielākas par EUR 150 000 termiņš saistību dzēšanas plānam ir maksimālais likumā noteiktais - trīs gadi, kurā parādnieks sedz savas saistības tikai EUR 5160,24 apmērā. Šāds aprēķins ir balstīts uz šobrīd

⁸² Maksātspējas likuma 155.panta pirmā daļa

⁸³ Turpat.

⁸⁴ 2019.gadā tā ir EUR 430,00

spēkā esošo mēneša algu. Tas ir tikai trīs procenti. Attiecīgi pie īsāka termiņa parādnieki no savām saistībām sedz vēl mazāku apmēru.

Sagatavoto saistību dzēšanas plānu parādnieks nodod vērtēšanai kreditoriem⁸⁵, kuriem ir tiesības iesniegt parādniekam ierosinājumus un/vai iebildumus par sagatavoto saistību dzēšanas plānu.⁸⁶ Šī norma ir samērā formāla, jo prakses laikā netika konstatēts neviens gadījums, kad kreditori būtu izteikuši ierosinājumu par saistību dzēšanas plānu un parādnieks būtu tos ņēmis vērā. Ieteikumi varētu būt tikai par plāna termiņu, jo attiecībā uz ieteikumiem par parādnieka ienākumu apmēru, jānorāda, ka visticamāk kreditoru ieteikumi nevar tos palielināt.

Lai arī parādnieki ir ieinteresēti savu saistību dzēšanā, nereti parādnieki nesagatavo saistību dzēšanas plānu.⁸⁷ Tas veido vēl vienu šķērsli procesa turpināšanai.

Jāsecina, ka viena vai vairāku pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana ir šķērsli turpināt bankrota procedūru, un/vai piemērot saistību dzēšanas procedūru. Pienākumu neizpilde veido šķēršļus procesa turpināšanai.⁸⁸ Nākamajā nodaļā autore izvērtēs šķēršļus, kuri rodas maksātnespējas procesa laikā vai kuri atklājas fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.

⁸⁵ Maksātnespējas likuma 149.panta trešā daļa

⁸⁶ Maksātnespējas likuma 156.pants

⁸⁷ Prakses materiāli

⁸⁸ Maksātnespējas likuma 153.pants

3.IEROBEŽOJUMI FIZISKO PERSONU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Ir divu veidu ierobežojumi jeb šķēršļi maksātnespējas procesā. Vieni ir personas atbildība par darbībām un darījumiem pirms maksātnespējas procesa, un tie ir procesa piemērošanas ierobežojumi, jeb iesākta procesa pārtraukšanas pamats.⁸⁹ Savukārt otri šķēršļi izpaužas maksātnespējas procesa laikā⁹⁰. Tos konstatējot, process personai izbeidzams maksātnespējas procesa bankrota procedūras stadijā, vai, piemērotas saistību dzēšanas procedūras gadījumā atklājušies vēlāki šķēršļi paredz saistību dzēšanas procedūras, un attiecīgi arī visa maksātnespējas procesa izbeigšanu. Maksātnespējas likuma 130.pantā, tiesa skatot fiziskās personas maksātnespējas pieteikumu, izvērtē, vai personai nepastāv ierobežojumi piemērot maksātnespējas procesu.

3.1. Maksātnespējas likuma 130.panta ierobežojumi

Fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams, vai tas pārtraucams personai, kura pēdējo triju gadu laikā pirms maksātnespējas procesa ir sniegusi apzināti nepatiesu informāciju saviem kreditoriem.⁹¹ Šis ierobežojums praktiski nav konstatējams ierosinātās fiziskās personas maksātnespējas procesa tiesas lietas ietvaros, jo kreditori vēl nezina, ka personai ir ticis uzsākts maksātnespējas process, un to rīcībā vēl nav salīdzināmās informācijas, kas ļautu konstatēt fiziskās personas pārkāpumu attiecībā uz personas iepriekš sniegto informāciju. Tādējādi iepriekš minētais ierobežojums ir konstatējams tikai pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas, dodot kreditoriem tiesības par šo pārkāpumu ziņot maksātnespējas likuma noteiktajā kārtībā. Pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas kreditoriem ir tiesības administratoram sniegt informāciju par ierobežojumiem personai piemērot maksātnespējas procesu, norādot uz konkrētiem ierobežojumiem, kas noteikti Maksātnespējas likuma 130.pantā vai Maksātnespējas likuma 153.pantā.⁹² Kreditors ir iesniedzis priekšlikumu izbeigt maksātnespējas procesu, jo persona, noformējot kredīta pieteikumu ir sniegusi nepatiesu informāciju par savām tā brīža saistībām un ienākumiem, nolūkā radīt zaudējumus kreditoram.⁹³

Saņemot šādu kreditora priekšlikumu, administratoram ir jāvērtē, vai kreditora sniegtā informācija atbilst faktiskajai, pieprasot informāciju no parādnieka. Konstatējot šāda ierobežojuma esamību, administratoram jāvēršas tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa bankrota procedūras izbeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu.⁹⁴

⁸⁹ Maksātnespējas likuma 130.pants

⁹⁰ Maksātnespējas likuma 153.pants

⁹¹ Maksātnespējas likuma 130.panta 1.punkts

⁹² Maksātnespējas likuma 142.pants

⁹³ Prakses materiāli. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas lietas Nr.C68321718. Npublicēti.

⁹⁴ Maksātnespējas likuma 150.panta otrā daļa

3.2. Maksātnespējas likuma 153.pantā noteiktie ierobežojumi

Maksātnespējas likuma 153.pantā noteiktie ierobežojumi ir apvienoti ar pirmajiem, bankrota procedūras stadijā izvērtējamajiem, tas ir, procesa fiziskās personas pirms maksātnespējas konstatēto neatļauto darbību izvērtējuma un maksātnespējas procesa laikā izdarīto pārkāpumu apkopojuma, kas, turklāt, var pārklāties.

Saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc gadījumos, ja parādnieks pēdējo triju gadu laikā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas vai tās laikā slēdzis darījumus, kuru rezultātā kļuvis maksātnespējīgs vai radījis zaudējumus kreditoriem, turklāt viņš apzinājās vai viņam vajadzēja apzināties, ka šādu darījumu slēgšana var novest līdz maksātnespējai vai zaudējumu nodarīšanai kreditoriem.⁹⁵

Šī ierobežojuma pamata konstatēšana saistīta ar limitētu termiņu, trīs gadus pirms maksātnespējas procesa. Nereti izrādās, ka parādnieki trīs gadus un mēnesi, divus vai trīs mēnešus ir noslēguši darījumus, kuri tiešā cēloņsakarībā parādnieka nespējai norēķināties ar saviem kreditoriem, taču tiesas norāda, ka darījumi, kas noslēgti senāk, nekā trīs gadus pirms maksātnespējas procesa īstenošanas neieklaujas izvērtējamajā riska periodā un nevar tikt uzskatīti par tādiem, kas rada ierobežojumus maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras piemērošanai un personas atbrīvošanai no nesegtajām saistībām. Autores ieskatā minētais riska periods nav taisnīgs. Taisnīgi būtu, ja tiktu piemērots desmit gadu termiņš, kā visiem noilgumiem. Par minēto plašāk aprakstīts jau pirmajā nodaļā. Konstatējot maksātnespējas rašanās cēloni, iespējams konstatēt ierobežojumu esamību vai neesamību un attiecīgi godprātības trūkumu personas darbībās.

Saistību dzēšanas procedūru pārtrauc gadījumos, ja persona ir sniedzis apzināti nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus.⁹⁶

Šie ierobežojumi ir visizplatītākie un salīdzinoši vienkārši konstatējami. Tie izpaužas kā fiktīva nodarbinātība, ienākumu apmēra slēpšana, arī pazemināta, nepienācīga atalgojuma saņemšana par darbu. Par šī ierobežojuma pamatu sīkāk aprakstīts darba otrajā nodaļā. Tā lietas izskatīšanā, parādnieks pats atzinis, ka imitējis nodarbinātību SIA "----", jo pats iemaksājis naudas līdzekļus, kas viņam pēc tam izmaksāta kā atlīdzība. Tiesa atzinusi šādu parādnieka rīcību par nesavienojamu ar maksātnespējas procesa aizsardzību⁹⁷

Kā jau iepriekšējā nodaļā izskaidrots, šī ierobežojuma pamatā ir abu personas pienākumu kopuma apvienojums, proti – informācijas nesniegšana un/vai neprecīzas, nepatiesas informācijas nesniegšana, kā arī savu ienākumu slēpšana, tas ir, arī negūšana atbilstoši savām spējām.

Nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli varētu uzskatīt informācijas slēpšanu par tādiem naudas līdzekļiem, kuriem būtu jāieklaujas parādnieka mantā (debitoru prasījumi), taču

⁹⁵ Maksātnespējas likuma 153.panta 1.punkts

⁹⁶ Maksātnespējas likuma 153.panta 2.punkts

⁹⁷ Rīgas rajona tiesas civillietā Nr.C33325814 materiāli. Nepublicēti

parādnieks tos nepieņem, lai ar tiem nebūtu jādalās. Piemēram, persona neatprasa aizdotos naudas līdzekļus, vai nepieņem īres, nomas maksājumus, vai savu sniegto pakalpojumu apmaksas. Tas izpaužas kā fiktīvu patapinājumu vai bezatlīdzības līgumu noslēgšana vai maksājumu ar atliktu termiņu. Tāpat par mantisku labumu uzskatāmi tādi naudas līdzekļi, ko parādnieks saņem no trešajām personām kā preces un/vai pakalpojumus, vai arī nemaksā par kādu no ikdienas tēriņiem, par ko ierasti tam vajadzēt veikt maksājumus, tādējādi savā rīcībā iegūst vairāk naudas līdzekļu nekā 2/3 no saviem ienākumiem.

Piemēram, persona dzīvo pie kādas personas nekustamajā īpašumā un šī kopdzīve nav deklarēta. Nereti paskaidrojumā par šādu dzīvesvietu parādnieks norāda, ka deklarētās dzīvesvietas adrese deklarēta uz mutiskas vienošanās pamata.⁹⁸ Taču, izvērtējot šo informāciju jāsecina, ka neveiktie izdevumi par dzīvesvietu ir parādnieka papildus labums

Visa rīcība ar ienākumu apmēra modificēšanu saistīta ar vēlmi kreditoriem samaksāt mazāk. Šo informāciju atklāt ir sarežģīti vai pat neiespējami. Tās atklāšana maksātnespējas procesā galvenokārt iespējama tikai uz administratora un kreditoru sadarbību, kas vērsta uz informācijas par parādnieku apkopošanu, tādējādi konstatējot to personu loku, kuriem process izbeidzams. Jāsecina, ka ja maksātnespējas procesā personai tiek konstatēti ierobežojumi maksātnespējas procesā, nav iespējams uzskatīt, ka persona ir godprātīga un ievērojusi labticības principu savās civiltiesiskajās attiecībās.

“Maksātnespējas procesa aizsardzību var baudīt personas, kuras ir iekļuvušas finansiālās grūtībās un nespēj savas saistības izpildīt, bet viens no galvenajiem priekšnoteikumiem ir parādnieka vēlme pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un veikt visu nepieciešamo, lai gūtu ienākumus, no kuriem veikt maksājumus kreditoriem. Tiesa uzskata, ka parādniece nav izpratusi maksātnespējas procesa mērķi un viņas darbības liecina, ka maksātnespējas procesa aizsardzību viņa izmanto ļaunprātīgi.”⁹⁹

Personas ienākumu apmērs ir saistīts ar maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras termiņu, laika posmu, kurā, veicot noteiktus maksājumus, personai ir iespējams nokārtot savas saistības pret kreditoriem. Persona šo termiņu var noteikt pati.¹⁰⁰ Ja persona domā, ka saņems vairāk, viņai ir tiesības savas saistības dzēst īsākā termiņā. Šajā likuma normā parādās pretruna maksātnespējas procesa mērķim un atļauja pārkāpt Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punktu, kurš noteic, ka parādnieka pienākums ir gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Tātad persona, kura norāda savus ienākumus vien valstī noteiktās minimālās mēnešalgas apmērā, pie saistību apmēra EUR 151 000 trijos procesa gados samaksās tikai EUR 5 163,48

⁹⁸ Prakses materiāli, npublicēti

⁹⁹ Rīgas rajona tiesas civillietā Nr.C33325814

¹⁰⁰ Maksātnespējas likuma 155.panta pirmā daļa

(430/3=143,34 x36). Parādniekiem nav nekādas motivācijas uzrādīt lielākus ienākumus, lai noteiktu īsāku procesa termiņu. Tādēļ procesa termiņš personām, kuras uzrāda mazus ienākumus, ir jāpagarina.

Saistību dzēšanas procedūru pārtrauc gadījumos, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.¹⁰¹

Visi iepriekš apskatītie ierobežojumi un iepriekš apskatīto parādniekam noteikto pienākumu nepildīšana veido šo procesa turpināšanas ierobežojumu, un paredz maksātnespējas procesu izbeigt.

Ierobežojumus konstatējot, kreditori par to ziņo administratoram¹⁰², savukārt administrators, tos konstatējot par to ziņo tiesai, pieprasot izbeigt maksātnespējas procesu¹⁰³

Maksātnespējas likumā un Civilprocesā nav tiešu normu, kas būtu par pamatu godprātības konstatēšanai, jo par tādām nav uzskatāmas normas, kas minētas Maksātnespējas likuma 130.pantā un 153. pantā. Ierobežojumu neesamība maksātnespējas procesa piemērošanai un saistību dzēšanas piemērošanai nav kritērijs, kurš atbilstoši raksturo personas subjektīvo attieksmi pret maksātnespējas rašanās pamatu. Tiesa norāda, ka „arī apstākļi, ka pieteicējs nav gādājis par dokumentu nodošanu administratoram pēc viņa vairākkārtīgiem pieprasījumiem, liecina, ka pieteicējs nav godprātīgs savu pienākumu izpildē un tiek kavēta lietas iztiesāšana.”¹⁰⁴ Tādējādi arī tiesa norāda uz nepieciešamību fiziskai personai pašai pierādīt savu godprātību.

Vispārējā civiltiesiskajā apgrozībā labticības pamats nostiprināts likumā. „Civillikuma 1.pants palīdz novērst gadījumus, kuros civiltiesību subjekti savas tiesības izmanto vai pienākumus izpilda neattaisnojamā veidā vai neattaisnojamu mērķu sasniegšanai rīkodamās pēc likuma vai tiesiskā darījuma burta, taču pretēji patiesajiem mērķiem.”¹⁰⁵

Labticība procesā ir vērtējama kopsakarā ar daudziem civiltiesību principiem, kas garantē civiltiesisko attiecību tiesiskumu. Ar labas ticības jēdziena palīdzību tiesību attīstībā tika apkarota tāda subjektīvo tiesību izlietošana, kas nozīmēja likuma vai darījuma nepilnību netaisnu izmantošanu.¹⁰⁶ Tādējādi tiek vērtēti personas pirms maksātnespējas procesa noslēgtie darījumi, nosakot vai slēgtie darījumi nav atzīstami par tādiem, kas vērsti uz likuma apiešanu vai atļaujošo

¹⁰¹ Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punkts

¹⁰² Maksātnespējas likuma 142.pants

¹⁰³ Maksātnespējas likuma 149.panta septītā daļa

¹⁰⁴ Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 23.marta spriedums civillietā Nr.C27092310/9. Nav publicēts.

¹⁰⁵ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Apgāds Zvaigzne ABC. 2007. 141 lpp.

¹⁰⁶ Krons M. Civillikuma 1.pants. Laba ticība kā tiesiskās rīcības kritērijs. Jurista vārds. Nr.51. 2010.gada 21.decembris. 10 lpp

normu izmantošana savu interešu stādīšana augstāk par kreditoru interesēm. Tiesa spriedumā norāda, ka no fiziskās personas pieteikumā norādītās informācijas izsecināms, ka nepastāv Maksātnespējas likuma 130.pantā noteiktie maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumi.¹⁰⁷ Autore uzskata, ka persona, kura vēlas uzsākt maksātnespējas procesu, brīvprātīgi norādīs visu nepieciešamo informāciju, apzinoties, ka būtisku ziņu slēpšana varētu tikt vērtēta kā ierobežojums maksātnespējas procesā. Tādējādi uzskatāms, ka Maksātnespējas likumā ir normas ar sodošu funkciju, kuru sankcija jeb sekas ir procesa izbeigšana.

Pie ierobežojumiem turpināt maksātnespējas procesu pieskaitāmas arī tiesību normas, kas ietvertas Krimināllikumā. Par šķēršļu likšanu maksātnespējas procesā, kas parādnieka rīcībā izpaužas kā apzināti nepatiesu ziņu sniegšana tiesai vai administratoram, darījumu nelikumīga veikšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu slēpšana vai iznīcināšana, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, atņemt tiesības uz noteiktu vai visu veidu komercdarbību, vai uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku no diviem līdz pieciem gadiem.¹⁰⁸

Vēl viens labticības principa izpausmes pierādījums būtu konstatējams jau pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas - piemēram, fiziskā persona, kura nonākusi finansiālās grūtībās, pati informē savus kreditorus, aicinot noslēgt vienošanās par grozījumiem atmaksas grafikā.

Tiesiskais regulējums neparedz nepieciešamību, uzsākot maksātnespējas procesu, noteikt mantas vērtību. „Tiesa pēc savas iniciatīvas atstāja bez virzības maksātnespējas procesa pieteikumu, uzskatot par nepierādītu parādnieka kreditoru apmēru, kā arī norādot uz nepieciešamību personai pieteikumā norādīt visas piederošās mantas sarakstu un tās vērtību, tādējādi pierādot maksātnespēju, kas iestājusies. Zemgales apgabaltiesa pēc fiziskās personas iesniegtās blakus sūdzības, atcēla pirmās instances tiesas lēmumu, nodot maksātnespējas procesa pieteikumu jaunai izskatīšanai, norādot, ka ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav noteikts pienākums iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, personai pierādīt mantas apmēru, vēl jo vairāk, pierādīt šīs mantas vērtību.”¹⁰⁹ Taču, ja parādnieks tiesai sniegtu informāciju par savu finanšu un mantas situāciju, parādnieku rīcībā retāk būtu konstatējami ierobežojumi un pamats izbeigt procesu uz nepatiesas informācijas sniegšanu tiesai un kreditoriem pamata.

¹⁰⁷Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2011.gada 9.decembra spriedums civillietā Nr.C29631011. Npublicēts.

¹⁰⁸ Krimināllikuma 215.panta trešā daļa

¹⁰⁹ Zemgales apgabaltiesas 2011.gada 22.jūnija lēmums lietā Nr. 3-11/0052-2011

Vērtējot personu godprātību, jāvērtē arī kreditoru atbildība par aizdevumu izsniegšanu personām, kurām nav mantas, vai kuru ienākumi pirms saistību uzņemšanās, objektīvi nesedz personas iespējamās/pieļaujamās uzturēšanās izmaksas, jeb dzīvesveids liecina, ka persona nevar atmaksāt uzņemtās saistības.

Saskaņā ar force majeure ir apstākļi, kura iestāšanās gadījumā saistību dalībnieki var neizpildīt savu saistību. Šie apstākļi ir, piemēram, dabas stihijas, zemestrīces, ugunsgrēki, karš. Tā ir neierasta ārkārtas situācija un nav labvēlīga ne vienai no saistības dalībniekiem. Puses līgumsaistības neizpildīšana ir attaisnojama, ja šī puse pierāda, ka neizpildīšanas cēlonis ir bijis kāds šķērslis, kuru tā nevarēja kontrolēt, un nevarēja saprātīgi sagaidīt, lai šī puse paredzētu šķēršļa rašanos līguma noslēgšanas brīdī vai izvairītos no šķēršļa, vai pārvarētu tā sekas.¹¹⁰ Tomēr tradicionāli par ārkārtējiem apstākļiem nevar tikt pielīdzināta parādnieka nespēja pildīt saistību un vēl jo mazāk nevēlēšanās pildīt saistības pret kreditoriem.

Lai arī personai tiek dot otra iespēja un jauns sākums, daudzi apstākļi tomēr atšķirsies no personas pirms maksātnespējas procesa finanšu plūsmas.

Parādnieks netiek atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām, ja viņš nav veicis šajā plānā noteiktās darbības.¹¹¹ Negodprātīga fiziskās personas rīcība var novest pie maksātnespējas procesa izbeigšanas. Taču šī procesa priekšlaicīgas izbeigšanas sekas ir komplicētas un nav risinājums nevienai no iesaistītajām pusēm.

¹¹⁰ Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga. Tiesu nama aģentūra 470 lpp.

¹¹¹ Maksātnespējas likuma 164.panta otrā daļa.

4.FIZISKO PERSONU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZBEIĢŠANA

Fizisko personu maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.¹¹² Tieši tikpat secīgi maksātnespējas procesu iespējams pabeigt vai izbeigt.

Fizisko personu maksātnespējas procesa izbeigšana var notikt divos posmos. Pirmais pieteikums par izbeigšanu var tikt iesniegts, izbeidzot bankrota procedūru, vienlaikus lūdzot izbeigt maksātnespējas procesu, savukārt otrs izbeidzot saistību dzēšanas procedūru.

Kā jau iepriekšējās nodaļas aprakstīts, ja bankrota procedūra noslēdzas pozitīvi, nevar pieņemt, ka arī saistību dzēšanas procedūra noslēgsies pozitīvi, un tas saistīts ar ierobežojumiem, kurus persona nav ievērojusi. Līdzīgi ir ar saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu.

4.1. Bankrota procedūras izbeigšana

Viens no maksātnespējas procesa izbeigšanas pamatiem fiziskai personai ir bankrota procedūras izbeigšana, vienlaikus izbeidzot maksātnespējas procesu.¹¹³

Iepriekš minētā norma atšķiras no bankrota procedūras pabeigšanas, kas ir pamats turpināt maksātnespējas procesu, secīgi uzsākot saistību dzēšanas procedūru.¹¹⁴

Bankrota procedūras izbeigšana, liedzot personai turpināt maksātnespējas procesu ir to šķēršļu esamība, kuri norādīti Maksātnespējas likuma 130.pantā.¹¹⁵ Šajā stadijā procesu izbeidz tiesa pamatojoties uz administratora pieteikumu, kurš iesniegts triju mēnešu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.¹¹⁶

Pie bankrota procedūras izbeigšanas pamata norādāms arī parādnieka iesniegts pieteikums gadījumā, ja Maksātnespējas likuma noteiktajā termiņā parādnieka maksātnespējas procesā netiek pieteikti kreditoru prasījumi.¹¹⁷

Šādā gadījumā fiziskajai personai maksātnespējas process tiek izbeigts, atbrīvojot personu no tās saistībām, kuras tai pastāvējušas uz maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdi, un kuras tā ir norādījusi maksātnespējas procesa pieteikumā. Tiesa secina, ka personas atbrīvošana no saistībām, kuras netika pieteiktas Maksātnespējas likuma noteiktajā kārtībā, atbilst maksātnespējas likuma pirmajā pantā noteiktajam mērķim, tas ir, veicināt parādnieka maksātnespējas atjaunošanu.¹¹⁸ Tomēr nevar pieļaut, ka šajā gadījumā persona tiek atbrīvota no

¹¹² Maksātnespējas likuma 128.panta trešā daļa

¹¹³ Maksātnespējas likuma 150.panta pirmā daļa

¹¹⁴ Maksātnespējas likuma 149.pants

¹¹⁵ Turpat.

¹¹⁶ Maksātnespējas likuma 150.panta otrā daļa

¹¹⁷ Maksātnespējas likuma 149.panta trešā daļa

¹¹⁸ Siguldas rajona tiesas 2013.gada 12.februāra spriedums civillietā Nr.C35074713

tādām saistībām, kuras netiktu dzēstas gadījumā, ja tās tiktu pieteiktas maksātnespējas procesā, bet tās netiktu dzēstas saskaņā ar citām procesa normām.

Persona netiek atbrīvota no tām saistībām, kuras izbeidzot maksātnespējas procesu netiek dzēstas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164.pantu.¹¹⁹

Tādējādi situācijā, kad personas maksātnespējas procesā nav pieteicies neviens kreditors, bet gadījumā, ja tas būtu pieteicies, tā saistības nebūtu dzēšamas, iestājas situācija, kad personai nemaz nepastāv maksātnespējas procesa pazīme.¹²⁰ Attiecīgi personai šo maksātnespējas procesu nemaz nevajadzēja pasludināt. Šajā lietā var pastāvēt apsvērums, ka persona iesniedzot tiesai pieteikumu, nenorādīja savu saistību pamatu, vai arī tiesa, formāli ir vērtējot maksātnespējas pazīmes apmēru, bet ne saistību rašanos pamatu. Tas vēlreiz norāda uz nepieciešamību paplašināt maksātnespējas pazīmes, vērtējot ne tikai saistību apmēru, bet arī saistību rašanās pamatu.

4.2. Saistību dzēšanas procedūras izbeigšana

Saistību dzēšanas procedūras izbeigšana sīkāk iedalās pozitīvā procesa izbeigšanā un negatīvā procesa izbeigšanā.

Parādnieks iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja viņš 1) pilnā apmērā ir nokārtojis visas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā iekļautās saistības vai 2) ir izpildījis saistību dzēšanas plānu.¹²¹

Lai arī pirmajā punktā norādītais, līdzīgi kā otrajā punktā, arī norāda uz plāna izpildi, atšķiras izpildīto saistību apmērs. Pirmajā punktā personai ir izdevies segt visas saistības, kuras tam bija uzsākot saistību dzēšanas procedūru. Tas varētu būt iespējams gadījumā, ja persona guvusi neplānotu mantas palielinājumu, Tā varētu būt ienākumu palielināšanās, mantojums, dāvinājums vai atradums. Autores norādītais ir likuma teorija, jo prakses laikā netika atrasts neviens tiesas nolēmums, kurā procesa izbeigšanas pamats būtu norādīts Maksātnespējas likuma 165.panta pirmās daļas 1.punkts.

Jāsecina, ka pie iepriekš minēto apstākļu iestāšanās personai ir jāsaņem saistību dzēšanas plāna grozījumi, norādot mantas palielinājumu, attiecīgi saīsinot saistību dzēšanas plāna termiņu¹²². Taču izdarot grozījumus saistību dzēšanas plānā un tos izpildot, iestājas Maksātnespējas likuma 165.panta pirmās daļas 2.punktā norādītie apstākļi, proti, parādnieks ir izpildījis saistību dzēšanas plānu.

Tādējādi var uzskatīt, ka nav konstatējams lietderības pamats atsevišķi izdalītajiem procesa izbeigšanas pamatiem pēc parādnieka pieteikuma.

¹¹⁹ Maksātnespējas likuma 141.panta 1 prim daļa

¹²⁰ Latvijas Republikas Augstākā tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 15.marta spriedums, SPC-5/2018

¹²¹ Maksātnespējas likuma 165.panta pirmā daļa

¹²² Maksātnespējas likuma 162.panta trešā daļa

Pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu tiesā var iesniegt administrators vai kreditors.

Ja pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras pabeigšanu iesniedz administrators¹²³, parādnieka rīcībā ir konstatējami tādi pārkāpumi, kas atbilst Maksātnespējas likuma 153.pantā norādītajiem ierobežojumiem procesu turpināt. Šī norma piemērojama jau pēc parādnieka saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas. Tādējādi, administratoram, uzraugot parādnieka saistību dzēšanas plāna izpildi, iespējams konstatēt, ka plāns netiek pildīts.¹²⁴ Tas iespējams, ja administrators pieprasa informācija parādniekam par saistību dzēšanas plāna izpildi, un parādnieks apliecina, ka plānu pilda. Mazticams, ka parādnieks, kuram, visticamāk, ir interese tikt atbrīvotam no saistībām maksātnespējas procesu izbeidzot, nesniegs atbildi administratoram par plāna izpildi.

Par šo ierobežojumu iespējamu esamību administratoram var ziņot kreditori, lūdzot veikt parādnieka rīcības pārbaudi saistību dzēšanas procedūrā.¹²⁵ Saistību dzēšanas procedūras laikā administrators saņēmis kreditora vēstuli, ka atsaucoties uz saistību dzēšanas plāna izpildi maksājumus kreditoram veic trešā persona, lūdzot administratoru izvērtēt, vai parādnieks saistības saskaņā ar plānu pilda pats personīgi.¹²⁶ Situācijas var būt dažādas, arī tādas, kad ienākumus parādnieks negūst, bet, lai izpildītu plānu, izmanto citu personu līdzekļus. Šajā gadījumā, personas maksātnespējas dēļ AS Luminor banka, kurā parādniekam bija atvērts norēķinu konts, bija uzlikusi liegumus veikt jebkādas darbības ar kontu. Parādnieks nevarēja apstiprinātus maksājuma uzdevumus kreditoriem, bez saskaņojuma ar banku. Tas radīja sarežģījumus veikt zvanus uz Luminor par katru veicamo pārskaitījumu, tādēļ parādnieks izvēlējās veikt maksājumus kreditoriem no dēla norēķinu konta.¹²⁷

4.3. Maksātnespējas procesa izbeigšanas sekas

Lai arī parādniekiem, kuriem ir izbeigts maksātnespējas process, kurā ir tikušas dzēstas saistības, nākotnē varētu rasties finansiālas problēmas, arī tādas, kuras tā var nebūt spējīga atmaksāt, maksātnespējas process tādai personai nebūs pieejams tuvākos desmit gadus.¹²⁸

Ja personai būs izbeigts maksātnespējas, kura ietvaros nebūs dzēstas saistības, maksātnespējas process tādai personai nebūs pieejams tuvāko gadu.¹²⁹ Šī norma stājās spēkā pavisam nesen, 2018.gadā, jo neskatoties uz to, ka personai tika izbeigts maksātnespējas process

¹²³ Maksātnespējas likuma 165.panta otrā daļa

¹²⁴ Maksātnespējas likuma 159.panta 2.punkts

¹²⁵ Maksātnespējas likuma 163.pants.

¹²⁶ S.B prakses laikā iegūti nepublicēti materiāli.

¹²⁷ Turpat.

¹²⁸ Maksātnespējas likuma 130.panta 4.punkts

¹²⁹ Maksātnespējas likuma 130.panta 5.punkts

nedzēšot saistības, norādot, ka pastāv ierobežojums, kurš noteikts Maksātnespējas likuma 153.pantā. Parādnieks vērsās tiesā ar pieteikumu par maksātnespējas procesa uzsākšanu pēc mazāk nekā četriem mēnešiem pēc iepriekšējā maksātnespējas procesa izbeigšanas. Tiesa, izskatot lietu pēc administratora pieteikuma, atkārtoti izbeidza maksātnespējas procesu. Lēmumā tiesa norāda, ka ja parādniekam būtu atļauts vērsties tiesā ar atkārtotu pieteikumu, būtu atzīstams, ka lēmumam, ar kuru izbeigts iepriekšējais maksātnespējas process, nav nekādas saistošas nozīmes, un to tā izrietošas sekas parādnieki varētu apiet, iesniedzot atkārtotus maksātnespējas procesa pieteikumus. Savukārt tiesa, ignorējot spēkā esošu lēmumu, varētu lemt par maksātnespējas procesa ierosināšanu un tā ietvaros personu atbrīvot no saistībām, lai gan jautājuma izlemšanai par parādnieka atbrīvošanu no saistībām būtiski faktiskie vai tiesiskie apstākļi nav mainījušies.¹³⁰

Maksātnespējas procesa izbeigšanas sekas vistiešāk attiecināmas uz kreditoru tiesībām saņemt sava prasījuma apmierinājumu, pat ja parādniekam maksātnespējas process nav izdevies, tas ir, parādnieka saistības nav tikušas dzēstas. Kreditoru prasījumi tiek atjaunoti un aprēķināti pilnā apmērā, bet apturētā tiesvedība un spriedumu izpildu lietvedība atjaunota pilnā apmērā.¹³¹ Praksē sastopami arī vairāki strīdīgi gadījumi attiecībā uz to kreditoru kopumu, kas pēc parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanas, kura ietvaros nav tikušas dzēstas saistības, var pretendēt uz savu prasījumu segšanu. Judikatūrā nostiprinājusies atziņa, ka tie ir tikai tie kreditori, kuri savus prasījumus bija pieteikuši Maksātnespējas likuma noteiktajā kārtībā, un kuri netika segti bankrota procedūras ietvaros. Tādējādi uz kreditoru prasījumiem, kuri maksātnespējas procesā vispār netika pieteikti un attiecībā uz kuriem iestājās maksātnespējas likuma noteiktais noilgums, Maksātnespējas likuma 165.pants nav attiecināms.¹³²

Pie maksātnespējas procesa izbeigšanas sekām jāvērtē arī personu, kurām maksātnespējas procesā dzēstas saistības, subjektīvā attieksme pret visu maksātnespējas procesu kopumā. Maksātnespējas likumā nav normu, kas noteiktu personas rīcību pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas, kā vien iepriekš minētie ierobežojumi uzsākt atkārtotus maksātnespējas procesus. Autores ieskatā, ir nepieciešams maksātnespējas procesu izbeigušo personu godprātības vērtējums vēl kādu laiku pēc procesa izbeigšanas. Personas, kuru maksātnespējas procesos formāli ierobežojumi maksātnespējas procesā nav tikuši konstatēti, pēc procesa nereti sāk dzīvot ar “vērienu”, piemēram iegādājas īpašumus, palielina savus ienākumus virs procesa laikā konstatētās minimālās algas, vai kā citādi, tādējādi norādot uz to, ka persona ir gatavojusies maksātnespējas procesam, to “pārcietusi”, atbrīvojusies no kreditoru sloga, un tagad nejūt nekādu

¹³⁰ Augstākās tiesas 2018.gada 26.janvāra lēmums lietā Nr.SPC-2/2018 Pieejams: www.at.gov.lv/downloadlawfile/5363

¹³¹ Maksātnespējas likuma 165.panta sestā daļa

¹³² 2017.gada 3.marta Senāta spriedums. Civillietā Nr.C28394911, SKC-72/2017

apgrūtinājumu savā finanšu plūsmā. Var uzskatīt, ka persona ir netaisni iedzīvojusies, taču šāda personas rīcība neiekļaujas godprātības vērtējumā.

Dati par personu maksātnespējas procesu saglabājas datu bāzē gadu. Šobrīd uzņemties jaunas parāda saistības pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas nav ierobežojumu. Attiecīgi, ja pēc likumā noteiktā termiņā – desmit gadiem – persona nebūs veikusi norēķinu ar saviem kreditoriem maksātnespējas pazīmes apmērā, personai būs tiesības uz maksātnespējas procesu. Taču tad atkal iestāsies brīdis, kurā būs nepieciešams izvērtēt, vai persona starp maksātnespējas procesiem ir rīkojies godprātības ietvarā, tas ir, atbilstoši labas ticības principam.

SECINĀJUMI

1. Jāievieš tiesiskās aizsardzības process fizisko personu maksātnespējas procesos. Tam jāizpaužas kā parāda saistību restrukturizācijai, veicinot kreditoru un parādnieku pirms tiesas sadarbību, laicīgi plānojot parādu atmaksas grafikus, kā arī saudzējoši izturoties pret fiziskās personas mantu, to neatsavinot, ja persona izrāda vēlmi nokārtot savas saistības tiesiskās aizsardzības procesa kārtībā, nosakot šāda procesa ilgumu viens gads un izpildāmo saistību apmēru līdz 5000 eiro.
2. Personai vēršoties tiesā ar maksātnespējas procesa pieteikumu, ir jāpierāda, ka maksātnespējas process nav personas tīšas darbības, bet ārkārtas notikumi, kas radījuši finansiālas grūtības.
3. Personai vēršoties tiesā jāspēj pierādīt, ka līdz procesa uzsākšanai saistības pildītas atbilstoši savām spējām un pielīgtajiem nosacījumiem.
4. Saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms atkarībā no personas ienākumiem, tiesību normās izdarot grozījumus un pagarinot saistību procedūras termiņus.
5. Jāparedz lielāka kontrole pār personas izdevumiem, ko persona sedz no savām divām trešdaļām procesā. Nereti izdevumu apkopojums norāda uz ienākumu slēpšanu, tādēļ tieši administrators kā procesa uzraugs var kontrolēt jau uzsākto maksātnespējas procesu personu godprātību.
6. Jāparedz darba devēju atbildība par fiktīvu nodarbinātību. Tas sasauktos ar atbildību par aplokšņu algām. Jāparedz administratora pienākums veikt pārbaudi un uzraudzību, vai persona veic konkrēto darbu, strādā konkrētā amatā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

- 1) AS SEB Banka kredīta līgums. Pieejams: <https://www.seb.lv/dokumenti-privatpersonam/seb-bankas-visparejie-darījumu-noteikumi>
- 2) AS Luminor kredīta līgums. Pieejams: <https://www.luminor.lv/lv/privatpersonam/auto-kredits>
- 3) Ābelis K. Fiziskās personas maksātspējas procesa jaunais regulējums. Jurista vārds.14.09.2010. Nr.37.
- 4) Balodis K. Ievads civiltiesībās. Apgāds Zvaigzne ABC. 2007. 383 lpp.
- 5) Bērziņš G. Fiziskās personas maksātspējas process. Jurista vārds. 2011.gada 8.marts, Nr.10, 8. lpp
- 6) Bērziņš G. Fiziskas personas maksātspējas process. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2018. gads
- 7) Bukovskis V. Civīlprocesa likums. V pielikums. Maksātspējas lietas. Autora izdevums. Rīga, 1933. 511 - 546.lpp
- 8) Cers O. Kvalifikācijas pilnveides pasākums "Fiziskas personas maksātspējas procesa izbeigšana, nepiemērojot saistību dzēšanas procedūru- aktuālā tiesu prakse un problēmjaudājumi".
- 9) Федеральный закон "О несостоятельности (банкротстве)" Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901831019>
- 10) Gencs V. Law Firm in Lithuania - News: Lithuanian Law on Bankruptcy of Natural Persons. Pieejams: <http://www.ebn.lt/news-and-events/news/personal-bankruptcy-legal-regulation-in-other-countries-and-draft-law-in-lithuania/>
- 11) Krons M. Civillikuma 1.pants. Laba ticība kā tiesiskās rīcības kritērijs. Jurista vārds. Nr.51. 2010.gada 21.decembris. 10 lpp
- 12) Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga. Tiesu nama aģentūra 470 lpp.
- 13) Шершеневич Г.Ф. Конкурсный процесс// Москва, Статус, 2000 год
Padomu grāmata fizisko personu bankrots. Pieejams: <https://books.google.lv/books>
- 14) Valsts tipogrāfija.1903.gada 22.marta sodu likumi.607.¹pants. 148.lpp
- 15) Zvērinātu advokātu birojs "NOVIUS". Maksātspējas kontroles dienesta pasūtīts pētījums. Fiziskās personas maksātspējas procesa piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte.
Pieejams:
http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/ZINOJUMS_Fiz_pers_maksatnesp_proc_piemos_nosac_un_ta_efektiv.pdf

Normatīvie akti

- 16) Civilprocesa likums. LV likums. Pieņemts 14.10.1998.
- 17) Krimināllikums. LV likums. Pieņemts 17.06.1998.
- 18) Likums „Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju. LV likums. Pieņemts 02.10.1996.
- 19) Maksātnespējas likums. Latvijas Vēstnesis, 20.11.2007., Nr. 188.
- 20) Maksātnespējas likums. LV likums. Pieņemts 01.11.2010.
- 21) Maksātnespējas likums redakcijā līdz 2010.gada 1.novembrim. Pieņemts 01.11.2007.
Piejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=166663>
- 22) Notariāta likuma. LV likuma. Pieņemts 01.06.1993.
- 23) Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām. Pieejams:
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/90dc8de4-78ae-4b60-a292-915d12ee4a46/language-lv>
- 24) Regulas Nr.2015/848 (2015. gada 20. maijs) 23.punkts un 3.panta 1.punkts EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) par maksātnespējas procedūrām (pārstrādāta redakcija) Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02015R0848-20170626&from=NL>

Latvijas tiesu prakse

- 25) Augstākās tiesas senāta 2013.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.SPC-49/2013 Pieejams:
<https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/226448.pdf>
- 26) Augstākās tiesas 2018.gada 26.janvāra lēmums lietā Nr.SPC-2/2018 Pieejams:
www.at.gov.lv/downloadlawfile/5363
- 27) D.B. maksātnespējas process Rīgas rajona tiesa, civillietā Nr. C30632118. Npublicēti prakses materiāli
- 28) Daugavpils tiesas spriedums lietā Nr. C12104919. Pieejams:
<https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/209399.pdf>
- 29) Dobeles rajona tiesas 2016.gada 28.janvāra nolēmums Civillietā Nr.C13029716 Pieejams:
<https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/249384.pdf>
- 30) J.R. maksātnespējas lieta. Prakses materiāli. Npublicēti.

- 31) Kurzemes rajona tiesas 2016.gada 27.septembra nolēmumus civillietā Nr.C28287715
Pieejams:http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/ZINOJUMS_Fiz_pers_maksatn_esp_proc_piemeros_nosac_un_ta_efektiv.pdf
- 32) Latvijas Republikas Augstākā tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 15.marta spriedums, SPC-5/2018 Pieejams: at.gov.lv/downloadlawfile/5426
- 33) Liepājas tiesas nolēmums civillietā Nr.C20136516
- 34) Limbažu tiesas 2017.gada 21.septembra nolēmums lietā Nr.C21038317
- 35) Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 17.novembra spriedums civillietā Nr.C33517515
- 36) Rīgas apgabaltiesas nolēmums, lietas arhīva Nr.CA-250416/31
- 37) Rīgas rajona tiesa civillietā Nr.C33306912
- 38) Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas nolēmums Civillietā Nr.C32284144.
- 39) Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 12.jūnija spriedums civillietā Nr.C29589214.
- 40) Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 17.jūlija nolēmums Civillietā Nr.C31320714
- 41) Rīgas pilsētas ziemeļu rajona tiesas 2015.gada 21.aprīļa nolēmums Civillietā Nr.C32284114
- 42) Prakses materiāli. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas lietas Nr.C68321718. Npublicēti.
- 43) Rīgas rajona tiesas civillietā Nr.C33325814 materiāli. Npublicēti.
- 44) Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 23.marta spriedums civillietā Nr.C27092310/9. Npublicēti.
- 45) Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2011.gada 9.decembra spriedums civillietā Nr.C29631011. Npublicēti.
- 46) Siguldas rajona tiesas 2013.gada 12.februāra spriedums civillietā Nr.C35074713
- 47) Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2016-01-01 Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/01/2016-01-01_Spriedums.pdf [Aplūkots: 26.03.2019]
- 48) Zemgales apgabaltiesas 2011.gada 22.jūnija lēmums lietā Nr. 3-11/0052-2011
- 49) 2017.gada 3.marta Senāta spriedums civillietā Nr.C28394911, SKC-72/2017

Bakalaura darbs "Fizisko personu godprātība maksātspējas procesā" izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba autore: _____ Laura Mironova

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba vadītājs: _____ lektors, Gaidis Bērziņš

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 20.05.2019.

Dekānes pilnvarotā persona: metodiķe Madara Ķimene _____

Bakalaura darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē

2019.gada ____.

Komisijas sekretāre/-s: _____